

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

ΤΜΗΜΑ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΤΡΑΠΕΖΙΚΗΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

«ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΓΙΑ ΣΤΕΛΕΧΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ»

**ΤΙΤΛΟΣ ΔΙΑΤΡΙΒΗΣ: «ΤΟ ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ ΤΩΝ ΝΕΩΝ
ΚΑΝΟΝΙΣΜΩΝ ΚΕΦΑΛΙΑΚΗΣ ΕΠΑΡΚΕΙΑΣ ΤΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ»**

ΑΡΒΑΝΙΤΗ ΣΠΥΡΙΔΟΥΛΑ ΜΧΑΝ 1104

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΑΝΤΖΟΥΛΑΤΟΣ ΑΓΓΕΛΟΣ

ΕΠΙΤΡΟΠΗ: ΜΑΛΛΙΑΡΟΠΟΥΛΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

ΣΤΕΦΑΝΑΔΗΣ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΣ

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 2013

ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΔΙΑΤΡΙΒΗΣ

Σκοπός της παρούσας διατριβής είναι να παρουσιάσει το νέο κανονιστικό πλαίσιο κεφαλαιακής επάρκειας των τραπεζών, να συγκεντρώσει μέσω βιβλιογραφικής έρευνας μεσοπρόθεσμες προβλέψεις αναφορικά με την εφαρμογή του και να εξάγει συμπεράσματα σχετικά με τις μακροοικονομικές επιπτώσεις του.

Αρχικά, παρουσιάζονται εισαγωγικά θέματα σχετικά με τη δομή του χρηματοπιστωτικού συστήματος και το ρόλο της πληροφόρησης, κάνοντας ιδιαίτερη μνεία στα προβλήματα της ασύμμετρης πληροφόρησης καθώς και τους τρόπους αντιμετώπισής τους. Στη συνέχεια, γίνεται μια σύντομη αναφορά στους κινδύνους διαμεσολαβήσεως και στις βασικές αρχές του θεσμικού πλαισίου των τραπεζών. Ακολούθως, παρουσιάζεται συνοπτικά το σχετικό με την κεφαλαιακή επάρκεια περιεχόμενο της Βασιλείας I, II, III. Ολοκληρώνοντας, παρατίθενται μέσω πινάκων και διαγραμμάτων εκτιμήσεις δημοσίου ενδιαφέροντος για τις μακροοικονομικές επιπτώσεις της Βασιλείας III και παρουσιάζεται συγκριτική εκτίμησή τους.

Οι κύριες μεταβλητές που χρησιμοποιούνται για τις εκτιμήσεις, ανεξαρτήτως χρησιμοποιούμενων μοντέλων προσομοίωσης, είναι οι κεφαλαιακές απαιτήσεις, το κόστος άντλησης κεφαλαίων, τα spreads επιτοκίων, ο όγκος χορηγούμενων τραπεζικών δανείων και το ΑΕΠ. Οι κεφαλαιακές απαιτήσεις με το κόστος άντλησης κεφαλαίων και τα spreads παρουσιάζουν θετική συσχέτιση, ενώ με τα χορηγούμενα δάνεια και το ΑΕΠ αρνητική. Τέλος, αξιοσημείωτο είναι ότι οι εκτιμήσεις συγκλίνουν προς την κατεύθυνση των μεταβολών, αλλά διαφέρουν ως προς την ποσοτικοποίηση, ενδεχομένως λόγω των διαφορετικών οικονομετρικών προσεγγίσεων.

Λέξεις κλειδιά: Τράπεζες, Θεσμικό Πλαίσιο, Βασιλεία III, Κεφαλαιακές Απαιτήσεις, Δάνεια, Spreads (Περιθώρια Επιτοκίων), ΑΕΠ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΔΙΑΤΡΙΒΗΣ.....	2
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ.....	3
1. Η ΔΟΜΗ ΤΟΥ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ.....	4
1.1. Δομή και Λειτουργία Χρηματοπιστωτικού Συστήματος.....	4
1.2. Χρηματοπιστωτική Ανάπτυξη και Οικονομική Ανάπτυξη.....	5
1.3. Χρηματοπιστωτική Απελευθέρωση.....	6
2. Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΕΩΣ.....	9
2.1. Ασύμμετρη Πληροφόρηση.....	9
2.2. Προβλήματα της Ασύμμετρης Πληροφόρησης.....	10
2.3. Αντιμετώπιση της Ασύμμετρης Πληροφόρησης.....	11
2.4. Οργανισμοί Αξιολόγησης Πιστοληπτικής Ικανότητας.....	12
3. ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΤΡΑΠΕΖΙΚΗ.....	14
3.1. Οι Τράπεζες.....	14
3.2. Ηθικός Κίνδυνος και Τράπεζες.....	17
3.3. Τραπεζικές Κρίσεις.....	18
3.4. Κυβερνήσεις και Τράπεζες.....	21
3.5. Κεφάλαιο Τραπεζών.....	24
3.6. Πηγές Εσόδων των Τραπεζών.....	27
3.7. Τραπεζικοί Κίνδυνοι.....	29
4. ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ – ΒΑΣΙΛΕΙΑ I,II,III.....	32
4.1. Εισαγωγή.....	32
4.2. Θεσμικό Πλαίσιο, Αγορά και Κυβερνήσεις.....	34
4.3. Βασιλεία I,II,III.....	37
5. ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ III.....	44
5.1. Εισαγωγή.....	44
5.2. Εκτιμήσεις.....	47
5.3. Συγκριτική Μελέτη Εκτιμήσεων	57
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.....	68
ΕΠΙΛΟΓΟΣ- ΠΡΟΤΑΣΗ ΓΙΑ ΠΕΡΑΙΤΕΡΩ ΜΕΛΕΤΗ.....	71
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	72

1. ΤΟ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

1.1. Δομή και Λειτουργία του Χρηματοπιστωτικού Συστήματος

Το χρηματοπιστωτικό σύστημα κατέχει σημαντικό ρόλο στην οικονομία καθώς συμβάλλει στην οικονομική ανάπτυξη κατ' επέκταση στη γενικότερη οικονομική ευημερία. Αυτό επιτυγχάνεται μέσω της αποτελεσματικής μεταφοράς κεφαλαίων από τις πλεονασματικές στις ελλειμματικές οικονομικές, δηλαδή από τους αποταμιευτές, αυτούς που δαπανούν λιγότερο από το εισόδημά τους, σε εκείνους που ξοδεύουν περισσότερα από το εισόδημά τους.

Οι δύο κύριοι άξονες τη διοχέτευσης κεφαλαίων από τους αποταμιευτές στους δανειολήπτες είναι οι εξής:

- Η άμεση ή χρηματοδότηση από την αγορά μέσω των χρηματοπιστωτικών αγορών (χρηματαγορά, κεφαλαιαγορά) και
- Η έμμεση ή τραπεζική χρηματοδότηση μέσω ενδιάμεσων χρηματοπιστωτικών οργανισμών (διαμεσολαβητές)

Το χρηματοοικονομικό σύστημα αποτελείται από τρία κύρια μέρη:

- χρηματοπιστωτικές αγορές
- χρηματοπιστωτικούς διαμεσολαβητές
- ρυθμιστικές αρχές

Οι χρηματοπιστωτικές αγορές διευκολύνουν τη ροή κεφαλαίων για τη χρηματοδότηση επενδύσεων από τις κυβερνήσεις, τις επιχειρήσεις και τους ιδιώτες. Τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα επιτελούν τη λειτουργία της διαμεσολάβησης καθορίζοντας τη ροή των κεφαλαίων. Οι ρυθμιστικές αρχές του χρηματοπιστωτικού συστήματος είναι αρμόδιες για τον έλεγχο, την παρακολούθηση και τη ρύθμιση των συμμετεχόντων στο χρηματοπιστωτικό σύστημα.

Το χρηματοπιστωτικό σύστημα είναι σύνθετο και πολύπλοκο ως προς τη δομή και τη λειτουργία του. Κατά τη μελέτη της λειτουργίας του διακρίνει κανείς τα οκτώ λεγόμενα «χρηματοοικονομικά παράδοξα». Παρατηρείται λοιπόν ότι η έκδοση νέων μετοχών δεν είναι η πιο σημαντική πηγή εξωτερικής χρηματοδότησης των

επιχειρήσεων, ότι η άντληση δανειακών και ιδίων κεφαλαίων μέσω έκδοσης χρέους με τη μορφή μετοχών και ομολόγων δεν αποτελούν το κύριο μέσο χρηματοδότησης των λειτουργιών των επιχειρήσεων, ενώ η έμμεση χρηματοδότηση είναι πολλές φορές σημαντικότερη από την άμεση. Επίσης, διαπιστώνεται ότι οι τράπεζες είναι η σημαντικότερη εξωτερική πηγή χρηματοδότησης, πως το χρηματοπιστωτικό σύστημα είναι ο πιο αυστηρά δομημένος, από πλευράς κανονισμών, τομέας της οικονομίας και ότι μόνο οι μεγάλες, εδραιωμένες επιχειρήσεις έχουν πρόσβαση στις αγορές ομολόγων για τη χρηματοδότηση των δραστηριοτήτων τους. Τέλος, διαφαίνεται ότι η παροχή εξασφαλίσεων από την πλευρά των επιχειρήσεων προς τους δανειστές τους είναι ιδιαίτερα σημαντική και ότι οι συμβάσεις δανεισμού είναι πολύπλοκες νομικά και θέτουν περιορισμούς στη συμπεριφορά των δανειζόμενων.

Τα κόστη συναλλαγών αποτελούν σημαντικό πρόβλημα στις χρηματοπιστωτικές αγορές, γεγονός που οδηγεί στη δημιουργία οικονομιών κλίμακας, δηλαδή στη συγκέντρωση κεφαλαίων από μεγάλο αριθμό επενδυτών και στη διαχείριση τους μαζικά από θεσμικούς επενδυτές. Οι εν λόγω ενδιάμεσοι επιτυγχάνουν τη μείωση του κόστους και παρέχουν στους επενδυτές ποικίλες υπηρεσίες όπως υπηρεσίες ρευστότητας.

1.2. Χρηματοπιστωτική Ανάπτυξη και Οικονομική Ανάπτυξη

Θεωρητικά θα έπρεπε η χρηματοπιστωτική ανάπτυξη να είναι συνυφασμένη με την οικονομική ανάπτυξη; Στα κλασικά οικονομικά μοντέλα οι αγορές κεφαλαίου είναι τέλεια αποτελεσματικές και όλα τα συμβαλλόμενα μέρη είναι πλήρως πληροφορημένα και συνεπώς δεν παρέχεται κάποια σημαντική λειτουργία από τη χρηματοοικονομική διαμεσολάβηση. Η οικονομική θεωρία από το 1930 έως και το 1970 ήταν εμπνευσμένη από τη σκέψη του John Maynard Keynes, όπου σύμφωνα με τις θεωρίες του, το χρήμα και τα επιτόκια ήταν άμεσα συνυφασμένα με μια αρνητική κυρίως αίσθηση. Ωστόσο, ο Keynes δεν ανέδειξε ποτέ τη σημαντικότητα των πιστωτικών ιδρυμάτων για την οικονομία παρά μόνο για να τονίσει τα επακόλουθα της κατάρρευσης του τραπεζικού συστήματος. Βέβαια, υποστήριζε τις

πιέσεις για τη μείωση των επιτοκίων καθώς αποτελούν αντικίνητρο για τη διατήρηση και αποταμίευση κεφαλαίων, τα οποία θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν για την οικονομική ανάπτυξη.

Προκαλεί η χρηματοπιστωτική ανάπτυξη την οικονομική ανάπτυξη ή το αντίθετο; Τρεις διαφορετικές προσεγγίσεις αυτού του ερωτήματος αναδεικνύουν επιδράσεις της χρηματοπιστωτικής στην οικονομική ανάπτυξη. Η πρώτη προσέγγιση από τους King and Levine χρησιμοποιεί προσεγμένη οικονομετρική ανάλυση για να διαχωρίσει τα εξωγενή από τα ενδογενή στοιχεία της οικονομικής ανάπτυξης. Η δεύτερη προσέγγιση προσπάθησε να αναλύσει τη δομή του πραγματικού χρηματοπιστωτικού τομέα. Η τρίτη προσέγγιση εξέτασε την οικονομική εφαρμογή των επιδράσεων των καθιερωμένων αλλαγών που σχετίζονται με τη χρηματοπιστωτική απελευθέρωση. Και οι τρεις αυτές προσεγγίσεις τεκμαίρουν ότι η χρηματοπιστωτική ανάπτυξη συνδράμει σημαντικά την οικονομική ανάπτυξη.

1.3. Χρηματοπιστωτική Απελευθέρωση

Η χρηματοπιστωτική απελευθέρωση μπορεί να προσδιοριστεί σαν ένας συνδυασμός των κάτωθι:

- Εξάλειψη του ελέγχου των επιτοκίων
- Μείωση των τραπεζικών διαθεσίμων
- Ελάττωση της κρατικής παρεμβολής στις αποφάσεις παροχής δανείων από τις τράπεζες
- Ιδιωτικοποίηση των κρατικών τραπεζών
- Εισαγωγή του ανταγωνισμού με εδραίωση ξένων τραπεζών
- Διευκόλυνση και ενθάρρυνση της εισροής κεφαλαίων

Η χρηματοπιστωτική απελευθέρωση συμβάλλει στην οικονομική ανάπτυξη και αποτελεί είδος εξισορροπιστικής δράσης, με τις περισσότερες κυβερνήσεις να προσπαθούν να επωφεληθούν, αποφεύγοντας πιθανές ανισορροπίες. Λειτουργεί αποτελεσματικότερα όταν συνοδεύεται από δημοσιονομική και φορολογική αναδιάρθρωση που επιτρέπει στην κυβέρνηση να βασιστεί στη φορολόγηση μέσω του χρηματοοικονομικού συστήματος.

Η χρηματοπιστωτική απελευθέρωση θα μπορούσε να επηρεάσει αρνητικά το χρηματοπιστωτικό σύστημα καθώς:

- Ο έλεγχος των επιτοκίων καταθέσεων ωφελεί τις τράπεζες κάνοντάς τις κερδοφόρες και λιγότερο επιρρεπείς στη χρεοκοπία
- Τα αποθεματικά των τραπεζών προσφέρουν στην κεντρική τράπεζα κέρδη αλλά και μεγάλη ρευστότητα για να στηρίξουν τις τράπεζες σε δύσκολες συγκυρίες
- Αν η κυβέρνηση δεν έλεγχε τις αποφάσεις παροχής δανεισμού από τις τράπεζες, θα υπήρχαν έντονα ενδεχόμενα απάτης και ανάληψης υπερβολικού κινδύνου
- Αν οι τράπεζες είχαν ιδιωτικοποιηθεί θα είχαν γίνει βιομηχανικές αυτοκρατορίες, καθώς οι τραπεζίτες θα χρησιμοποιούσαν τη δύναμη παροχής δανείων για να αγοράσουν εταιρείες για τον εαυτό τους
- Οι ξένες τράπεζες θα μπορούσαν να είναι εκτός συναγωνισμού των εγχώριων τραπεζών αποδυναμώνοντάς τις
- Οι εισροές κεφαλαίων, και ειδικά τα βραχυπρόθεσμα δάνεια και τα χαρτοφυλάκια ρευστών διαθεσίμων θα μπορούσαν να κρατηθούν ως τραπεζικά διαθέσιμα δημιουργώντας σημαντική κρίση ρευστότητας

Η χρηματοπιστωτική απελευθέρωση συμβάλλει στην οικονομική ανάπτυξη και αποτελεί είδος εξισορροπιστικής δράσης, με τις περισσότερες κυβερνήσεις να προσπαθούν να επωφεληθούν, αποφεύγοντας πιθανές ανισορροπίες. Λειτουργεί αποτελεσματικότερα όταν συνοδεύεται από δημοσιονομική και φορολογική αναδιάρθρωση που επιτρέπει στην κυβέρνηση να βασιστεί στη φορολόγηση μέσω του χρηματοοικονομικού συστήματος. Κατά την ιδιωτικοποίηση εταιρειών, το κανονιστικό πλαίσιο των τραπεζών σε συνδυασμό με εσωτερικούς περιορισμούς παροχής δανεισμού, προστατεύουν τις τράπεζες από το να χρησιμοποιήσουν τις καταθέσεις τους για να χρηματοδοτήσουν ήδη υψηλά μοχλευμένες αυτοκρατορίες επιχειρήσεων με αδύναμες βιομηχανίες.

Γιατί όμως είναι τόσο σημαντικό οι εισροές του οικονομικού συστήματος να βρίσκονται υπό τη διαχείριση ανταγωνιστικών ιδιωτών; Ένα επιτυχημένο οικονομικό σύστημα προσφέρει πολύ περισσότερα από τα συγκεντρώνει αποταμιεύσεις. Κατανέμει τα κεφάλαια σε εταιρείες και επενδύσεις που υπόσχονται υψηλή προστιθέμενη αξία. Καθ' αυτόν τον τρόπο, λαμβάνει καλύτερες αποφάσεις από τα κυβερνητικώς καθοδηγούμενα προγράμματα επενδύσεων, τα οποία ουσιαστικά επηρεάζονται από πολλούς παράγοντες πέραν της μεγιστοποίησης της αξίας του χρήματος.

Στις μέρες μας, η προστασία των καταθέσεων από την εκάστοτε κυβέρνηση, απαιτεί κυβερνητικό έλεγχο και περιορισμό της λειτουργίας των τραπεζών με ποικίλους τρόπους. Ειδάλλως, η πρόθεση για οικονομική απελευθέρωση, οδηγεί σε ανάληψη υπερβολικού κινδύνου και εν τέλει στη μονόπλευρη κρατικοποίηση των τραπεζών. Επιπλέον, οι χώρες χρειάζονται την ύπαρξη κανονιστικού πλαισίου για την προστασία των καταναλωτών, ειδικά στη φάση εισαγωγής νέων συμβολαίων μεταξύ τραπεζών και οφειλετών ή καταθετών.

Συμπερασματικά, ισχυρό είναι εκείνο το οικονομικό σύστημα που βασίζεται στα ιδιωτικά κίνητρα των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων και σε συνετούς κυβερνητικούς κανόνες. Η εμπειρία αποδεικνύει ότι καμμία άλλη μέθοδος οργάνωσης δε μπορεί να είναι επιτυχημένη για αρκετό καιρό.

2. Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΕΩΣ

2.1. Ασύμμετρη Πληροφόρηση

Τις δεκαετίες του 1970 και 1980 το χρηματοπιστωτικό σύστημα γνώρισε ιδιαίτερη ανάπτυξη λόγω κυρίως της απελευθέρωσης των αγορών και της μείωσης του κρατικού παρεμβατισμού στη λειτουργία του τραπεζικού κλάδου. Ωστόσο, η επικρατούσα αντίληψη που ήθελε τις αγορές να είναι αποτελεσματικές λειτουργώντας χωρίς περιορισμούς διαψεύτηκε λόγω της εμφάνισης του προβλήματος αντιπροσώπευσης και της ασύμμετρης πληροφόρησης τα οποία ανέδειξαν την ανάγκη ύπαρξης εποπτείας και θεσμικού πλαισίου για τη λειτουργία των τραπεζικών ιδρυμάτων.

Το πρόβλημα αντιπροσώπευσης αναφέρεται στη σύγκρουση συμφερόντων των διοικούντων και των άμεσων και έμμεσων επενδυτών- ακόμα και των τραπεζών που παρέχουν χρηματοδοτήσεις- κατά τη λήψη αποφάσεων κρίσιμων για την πορεία και την κερδοφορία της εταιρείας. Το εν λόγω πρόβλημα είναι ουσιαστικά πρόβλημα παρεχόμενης πληροφόρησης από την πλευρά των διοικούντων προς τους μετόχους και επενδυτές, και ελέγχου των διοικούντων από τους μετόχους.

Το πρόβλημα της παρεχόμενης πληροφόρησης αναφερόμενο ως «ασύμμετρη πληροφόρηση» αναφέρεται στο γεγονός ότι στην αγορά χρήματος ένας ή περισσότεροι εκ των συμβαλλομένων έχει καλύτερη πληροφόρηση, όπως για παράδειγμα πλεονέκτημα κατοχής εσωτερικής πληροφορίας. Όπως είναι φυσικό δηλαδή, ο διαχειριστής της εταιρείας έχει σαφή εικόνα για την οικονομική και τη γενικότερη κατάσταση της εταιρείας. Σε αντίθεση, ο επενδυτής ή ο πιστωτής δεν έχει επαρκή πληροφόρηση ώστε να είναι σε θέση να αξιολογήσει με ακρίβεια την ενδεχόμενη απόδοση της επένδυσής του ή την ομαλή αποπληρωμή του δανειζόμενου κεφαλαίου.

2.2. Προβλήματα της Ασύμμετρης Πληροφόρησης

Η ασύμμετρη πληροφόρηση οδηγεί σε δύο προβλήματα, την δυσμενή επιλογή (adverse selection) και τον ηθικό κίνδυνο (moral hazard).

Η δυσμενής επιλογή ανακύπτει πριν τη πραγματοποίηση της συναλλαγής. Η τράπεζα δεν γνωρίζει εκ των προτέρων με βεβαιότητα αν η πιστούχος εταιρεία είναι υψηλού ή χαμηλού κινδύνου ώστε να χρεώσει υψηλό ή χαμηλό επιτόκιο και προκειμένου να προστατευθεί, χρεώνει υψηλό επιτόκιο. Όμως, το υψηλό επιτόκιο μειώνει το ενδιαφέρον για χρηματοδότηση των χαμηλών κινδύνου εταιρειών. Το γεγονός αυτό περιορίζει σημαντικά το πλήθος των υποψηφίων δανειστών στους μη φερέγγυους και υψηλού κινδύνου πελάτες, οι οποίοι είναι πρόθυμοι να αναλάβουν το επιτοκιακό κόστος. Ως επακόλουθο, αυξάνεται σημαντικά ο κίνδυνος που αναλαμβάνουν οι τράπεζες με την επιλογή τέτοιων πελατών.

Η ασύμμετρη πληροφόρηση έχει τη δυναμική να δημιουργεί προβλήματα στα κεφάλαια των επιχειρήσεων, καθώς μέσω της λήψης όλο και περισσότερων δανειακών κεφαλαίων, διαχρονικά αυξάνεται η μόχλευση τους. Το γεγονός αυτό συνεπάγεται την άντληση μακροπρόθεσμων κεφαλαίων μέσω του τραπεζικού συστήματος και όχι βραχυπρόθεσμων μέσω των αγορών. Φυσικό επακόλουθο είναι η παροχή καλυμμάτων προς τους δανειστές μέσω εμπράγματων και μη εξασφαλίσεων με άμεσο αποτέλεσμα τη μόχλευση ή και τη δέσμευση στοιχείων του ενεργητικού τους για μεγάλο χρονικό διάστημα.

2.3. Αντιμετώπιση της Ασύμμετρης Πληροφόρησης

Ο περιορισμός της ασύμμετρης πληροφόρησης αποτελεί λύση στο πρόβλημα της «δυσμενούς επιλογής». Η ανάλυση πριν τη λήψη οποιασδήποτε επενδυτικής απόφασης κρίνεται απαραίτητη και ιδιαίτερως όταν η ποιότητα της εν λόγω επένδυσης είναι δύσκολο να προσδιοριστεί. Έτσι, η επιλογή κάποιων επενδύσεων και η αποστροφή άλλων έχει αρνητικές επιδράσεις στην αγορά δανείων καθώς τις καθιστά ακριβότερες και αποκλείει δανειζόμενους πάνω από ένα συγκεκριμένο επίπεδο κινδύνου. Σα συνέπεια τα πραγματικά επιτόκια συχνά είναι υπερβολικά υψηλά και οι αγορές περιοδικά «κλείνουν» για όλους ή για κάποιους.

Διεθνείς οίκοι αξιολόγησης εταιρειών βοηθούν στην αντιμετώπιση της ασύμμετρης πληροφόρησης, καθώς παρέχουν στοιχεία και αναλύσεις ώστε να ελαχιστοποιηθεί η πιθανότητα της κακής επιλογής επενδύσεων ή δανειστών. Όπως γίνεται κατανοητό, οι υπηρεσίες που παρέχουν οι εν λόγω οίκοι είναι εξαιρετικά σημαντικές για τις αγορές χρήματος και κεφαλαίου. Λόγω του υψηλού κόστους των παρεχόμενων αυτών υπηρεσιών, η αμοιβή τους πολλές φορές συμπεριλαμβάνεται στο κόστος δανεισμού και αποτελεί αιτία αύξησης των χορηγητικών επιτοκίων.

Κατόπιν αξιολογήσεως και διενέργειας της επένδυσης ή της παροχής πιστώσεως, ακολουθεί ο διαρκής έλεγχος της εταιρείας, προκειμένου να εξασφαλιστεί η απόδοση της και η επιστροφή των χορηγούμενων κεφαλαίων. Η απόφαση ανάληψης μιας επένδυσης υψηλού κινδύνου και απόδοσης μπορεί να αποφέρει κέρδη στους μετόχους και τους διοικούντες. Σε περίπτωση όμως αποτυχημένης επενδυτικής επιλογής θίγονται κυρίως τα συμφέροντα των πιστωτών, καθώς η ζημία των μετόχων περιορίζεται στο ποσοστό της εταιρικής τους ευθύνης. Εμφανίζεται λοιπόν το πρόβλημα του ηθικού κινδύνου ο οποίος υφίσταται πάντα όταν μια εταιρεία επιλέγει να δανειστεί και αυξάνεται όταν τα διαθέσιμα κεφάλαια μειώνονται.

Οι τράπεζες, προσφέρουν λύση στο πρόβλημα του «ηθικού κινδύνου» ελέγχοντας το πώς επενδύονται τα χορηγούμενα ποσά, πάντα με το ελάχιστο δυνατό κόστος. Καθώς οι τράπεζες συνάπτουν εξατομικευμένα δάνεια θέτουν ρήτρες που στα συμβόλαια με σκοπό να αποθαρρύνουν ανεπιθύμητες συμπεριφορές και ενέργειες περιορίζοντας με αυτό τον τρόπο τον «ηθικό κίνδυνο».

Προκειμένου να προστατευθούν οι πιστωτές από τους προαναφερόμενους κινδύνους θεωρείται φρόνιμο να παρέχουν βραχυχρόνιο έναντι μακροχρόνιου δανεισμού, καθώς σε μικρό χρονικό διάστημα οι μεταβολές της χρηματοοικονομικής θέσης μιας επιχείρησης είναι κατά βάση λιγότερες από ότι σε μεγάλο χρονικό διάστημα. Επίσης, οι πιστωτές δύνανται μέσω των δανειακών συμβάσεων να επιβάλλουν ρητρές στους δανειζόμενους αναφορικά με τη λήψη αποφάσεων που αφορούν τη μερισματική πολιτική, τον τρόπο διοίκησης, τη λειτουργία των εταιρειών, τη μόχλευση και την πολιτική επενδύσεων.

Είναι εμφανές λοιπόν ότι στο ρόλο των πιστωτών συμπεριλαμβάνεται και ο περιοδικός έλεγχος του δανειακού χαρτοφυλακείου τους, προκειμένου να εντοπιστούν πιθανά προβλήματα των εταιρειών που μπορούν να οδηγήσουν στην μη εξυπηρέτηση των δανείων τους. Καθώς λοιπόν οι καταθέτες των τραπεζών, πρέπει να εξασφαλίσουν ότι δεν θα κινδυνέψουν από τον αλόγιστο και υπέρμετρο δανεισμό κρίνεται απαραίτητη η ύπαρξη του κρατικού ελέγχου μέσω θεσμικού πλαισίου για τη λειτουργία των τραπεζών, την κεφαλαιακή τους επάρκεια και την ποιότητα των δανειακών τους χαρτοφυλακίων.

2.4 Οργανισμοί αξιολόγησης πιστοληπτικής ικανότητας

Ιδιαίτερα σημαντική είναι η επιρροή των Οργανισμών Αξιολόγησης Πιστοληπτικής Ικανότητας (credit rating agencies) στην οικονομική και επενδυτική ζωή και ιδίως στην περίοδο που διανύουμε η οποία διακρίνεται από ένα συνεχώς μεταβαλλόμενο και απρόβλεπτο οικονομικό περιβάλλον. Οι Οργανισμοί Αξιολόγησης Πιστοληπτικής Ικανότητας, ως εξωτερικοί αναλυτές, αξιολογούν και διαβαθμίζουν την πιστοληπτική ικανότητα των δανειζομένων εταιρειών, δηλαδή την ικανότητά τους να αποπληρώσουν το χρέος του.

Μία από τις σημαντικότερες λειτουργίες των Οργανισμών Αξιολόγησης Πιστοληπτικής Ικανότητας είναι η γεφύρωση του χάσματος πληροφόρησης μεταξύ δανειστών και δανειζομένων καθώς παρέχουν αντικειμενικές απόψεις της πιστοληπτικής ικανότητας των δύο μερών. Το βασικό σημείο αυτής της ασύμμετρης

πληροφόρησης είναι πιστοληπτική ικανότητα του δανειολήπτη, καθώς ο δανειολήπτης γνωρίζει την πιστοληπτική του ικανότητα καλύτερα από ό,τι ο δανειστής του.

Καθώς η πιστοληπτική ικανότητα δεν είναι άμεσα παρατηρήσιμο χαρακτηριστικό, ένας δανειστής πρέπει να το εκτιμήσει σύμφωνα με τα διαθέσιμα σε αυτόν χαρακτηριστικά του δανειολήπτη, χρησιμοποιώντας διάφορες προσεγγίσεις.

Για παράδειγμα θα μπορούσε να διενεργήσει τη δική του ανάλυση, ή να χρησιμοποιήσει τις αξιολογήσεις ανεξάρτητων οργανισμών αξιολόγησης. Μία άλλη προσέγγιση θα ήταν να χρησιμοποιηθούν πληροφορίες και αναλύσεις που παρέχονται από τρίτους ή άλλους αναλυτές όπως χρηματοοικονομικούς σύμβουλους.

Οι εν λόγω οργανισμοί συμβάλλουν με την αμερόληπτη αξιολόγηση τους, προσφέροντας σημαντικές πληροφορίες για τον δανειζόμενο στον δανειστή, παρέχοντας πληροφορίες σχετικά με την πιστωτική ποιότητα των επιχειρήσεων, ακόμα και πέρα από άλλες δημόσια διαθέσιμες πληροφορίες. Οι αξιολογήσεις πιστοληπτικής ικανότητας επιτρέπουν να ενσωματωθούν οι εν λόγω πληροφορίες χωρίς να παρέχονται συγκεκριμένες λεπτομέρειες στο κοινό. Κατά αυτόν τον τρόπο, ο δανειστής καταφέρνει σε συνδυασμό με τις δικές του πληροφορίες και αναλύσεις να εξάγει αντιπροσωπευτικότερα συμπεράσματα όσον αφορά την πιστοληπτική ικανότητα του δανειζόμενου και την εν γένει φερεγγυότητα του.

3. ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΤΡΑΠΕΖΙΚΗ

3.1. Οι Τράπεζες

Λειτουργία Τραπεζών

Στις σύγχρονες οικονομίες, οι τράπεζες κατέχουν τη σημαντικότερη θέση στο χρηματοπιστωτικό σύστημα. Εκτός από την κύρια λειτουργία τους που είναι η μεταφορά κεφαλαίων από τις πλεονασματικές στις ελλειμματικές οικονομικές μονάδες, δημιουργούν σχέσεις εμπιστοσύνης με την πελατειακή τους βάση και λόγω του μεγέθους της επιρροής τους στην οικονομία, έχουν την εμπιστοσύνη και την υποστήριξη των κυβερνήσεων σε δύσκολες οικονομικές συγκυρίες.

Ωστόσο, αρκετές φορές οι τράπεζες έχουν οδηγήσει στην στρέβλωση του χρηματοπιστωτικού συστήματος, ενώ άλλες φορές έχουν υπάρξει αποδέκτες κοινωνικών και οικονομικών παραγόντων, οι οποίοι οδήγησαν στην διατάραξη της ομαλής λειτουργίας τους και τις οδήγησαν ακόμα και στη χρεωκοπία. Παραδείγματα αυτών των καταστάσεων αποτελούν οι τραπεζικές κρίσεις στη Χιλή, το Μεξικό, την Ιαπωνία και τις χώρες της Νότιοανατολικής Ασίας, για την εξυγίανση των οποίων δαπανήθηκαν τεράστια ποσά του κρατικού προϋπολογισμού (Beim & Calomiris).

Παράγοντες αρνητικής επιρροής

Η χρηματοδότηση συγγενών ή θυγατρικών επιχειρήσεων, ο ηθικός κίνδυνος και η αύξηση της δυναμικότητας και του ανταγωνισμού μεταξύ των τραπεζικών ιδρυμάτων, αποτελούν τρεις βασικούς παράγοντες που επηρεάζουν αρνητικά τον τραπεζικό τομέα.

Λανθασμένη επιλογή των τραπεζών αποτελεί η χρηματοδότηση συγγενών ή θυγατρικών επιχειρήσεων οι οποίες συνδέονται άμεσα με την τράπεζα μέσω των μετόχων, των μελών του Διοικητικού Συμβουλίου ή των οικογένειών τους και ομίλων εταιρειών στις οποίες η τράπεζα μετέχει είτε άμεσα κατέχοντας τμήμα του κεφαλαίου

τους, είτε έμμεσα με τη συμμετοχή της στη λήψη αποφάσεων. Τέτοιου είδους χρηματοδοτήσεις δημιουργούν χαλάρωση στον έλεγχο και την αξιολόγηση των πιστοληπτικής ικανότητας των πιστούχων εταιρειών. Επίσης, πολλές φορές ενδέχεται αυτά τα δάνεια να είναι άτοκα ή με πολύ χαμηλό επιτόκιο ή άνευ εξασφαλίσεων γεγονός που συνεπάγεται απώλεια κερδών και ανάληψη υψηλού κινδύνου. Επιπλέον, η ανεξέλεγκτη χορήγηση δανείων σε εξαρτημένες από την τράπεζα επιχειρήσεις, θέτει σε κίνδυνο το σύνολο του δανειακού χαρτοφυλακίου της τράπεζας, λόγω μη διαφοροποίησης του, ενώ ταυτόχρονα οδηγεί σε αποπροσανατολισμό από τους στόχους της.

Περιορισμός του ανωτέρω φαινομένου επιτυγχάνεται με τον αδιάκοπο έλεγχο και την εισαγωγή θεσμικού πλαισίου στα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα.

Οι εκάστοτε εποπτικές αρχές επιβάλλοντας ποινές στις τράπεζες οι οποίες αρνούνται να συμμορφωθούν με τους κανονισμούς προσφέρουν αντικίνητρα για την μη τήρηση των κανόνων λειτουργίας. Οι κεντρικές τράπεζες και οι αγορές χρήματος και κεφαλαίου έχουν μια δύσκολη σχέση συμβιώσεως, περιπλέκουν και διευκολύνουν το έργο αλλήλων. Γεγονός που τεκμηριώνεται εξετάζοντας τους ενδογενείς πιστωτικούς κύκλους, που πολλές φορές οδηγούν σε «φούσκες» στις αγορές ακινήτων και αξιογράφων, οι οποίες αναπόφευκτα οδηγούν σε κρίσεις, που ενίοτε οδηγούν στον κακό αντιπληθωρισμό. Σε αυτές τις περιπτώσεις η παρέμβαση των κεντρικών τραπεζών σε συνεργασία με τις κυβερνήσεις είναι καθοριστική για το τι θα ακολουθήσει.

Εργαλεία των κεντρικών τραπεζών είναι τα επιτόκια της νομισματικής πολιτικής, ο ελάχιστος αποθεματικός συντελεστής, το θεσμικό πλαίσιο και η δυνατότητα επηρεασμού των προσδοκιών. Η τελευταία εξαρτάται κυρίως από την αξιοπιστία τους.

Ενδογενείς πιστωτικοί κύκλοι

Ο όρος ενδογενείς πιστωτικοί κύκλοι αναφέρεται στη μεταβαλλόμενη κατά τη διάρκεια του οικονομικού κύκλου δυνατότητα ή και προδιάθεση παροχής δανεισμού προς τα νοικοκυριά και τις επιχειρήσεις. Σε περιόδους αναπτύξεως, η κατανάλωση, η παραγωγή, οι επενδύσεις και οι πληθωριστικές πιέσεις από την πλευρά της ζήτησεως αυξάνονται περισσότερο. Αντιθέτως, μειώνονται σε περιόδους υφέσεως. Το γεγονός αυτό εξηγείται από το ότι βαίζεται στην αλληλεπίδραση της προσφοράς με τη ζήτηση δανείων των εμπορικών τραπεζών με τα νοικοκυριά και τις επιχειρήσεις (Άγγελος Α. Αντζουλάτος).

Σε περιόδους αναπτύξεως, η αυξημένη κερδοφορία των επιχειρήσεων προκαλεί αύξηση στην τιμή των μετοχών, η οποία αυξάνει την πιστοληπτική ικανότητα των επιχειρήσεων καθώς και των πλούτο των νοικοκυριών, των οποίων επίσης αυξάνεται η πιστοληπτική τους ικανότητα. Ομοίως επιδρά και η αύξηση της τιμής των ακινήτων. Επίσης, η αυξημένη κερδοφορία των τραπεζών αυξάνει τη δυνατότητά τους για χορήγηση δανείων και διατηρεί χαμηλό το ποσοστό πτωχεύσεων επιχειρήσεων και νοικοκυριών. Η αύξηση διαθεσιμότητας δανείων αποθαρρύνει την αποταμίευση και αυξάνει την κατανάλωση και τις επενδύσεις. Οι αυξημένες επενδύσεις, δίνουν τη δυνατότητα στις επιχειρήσεις να εκδώσουν περισσότερα ομόλογα και μετοχές. Σε περιόδους υφέσεως όλα τα παραπάνω παίρνουν αντίθετες κατευθύνσεις.

Οι ενδογενείς πιστωτικοί κύκλοι δρουν συνεχώς, μεταβάλλεται όμως η έντασή τους. Η πιθανότητα δημιουργίας «φούσκας» και πρόκλισεως κρίσεως είναι μεγάλη όταν η ένταση των πιστωτικών κύκλων είναι μεγάλη. Ο ρόλος των κεντρικών τραπεζών είναι η πρόβλεψη και αν όχι η πρόληψη και αντιμετώπιση τέτοιων φαινομένων. Βέβαια, ανάλογα με το στάδιο στο οποίο «σπάει» η «φούσκα» επιμερίζεται και το κόστος της στις διάφορες κοινωνικές ομάδες. Όταν «σπάσει» νωρίς το κόστος το πληρώνουν οι επενδυτές, όταν αργά το κόστος επωμίζονται οι φορολογούμενοι.

Οι παράγοντες οι οποίοι προσδιορίζουν τη δυναμική των κρίσεων είναι παρόμοιοι με αυτούς που καθιστούν τις εμπορικές τράπεζες ευάλωτες σε έλλειψη ρευστότητας. Ο κύκλος ξεκινά από προβλήματα φερεγγυότητας που προκαλούν προβλήματα ρευστότητας, τα οποία επηρεάζουν αρνητικά την αξία των στοιχείων του ενεργητικού. Κλείνοντας τον κύκλο, η εκποίηση των στοιχείων του ενεργητικού σε χαμηλή τιμή μειώνει την καθαρή θέση της τραπεζής, επιδεινώνοντας τα προβλήματα

φερεγγυότητας επιστρέφοντας έτσι και πάλι στην αρχή του κύκλου. Ο φαύλος αυτός κύκλος, θα μπορούσε να έχει κάποιο άλλο από αυτά τα σημεία ως έναρξη.

Κύριο ρόλο σε όλα αυτά τα φαινόμενα κατέχουν οι αυτο-επιβεβαιούμενες προσδοκίες. Ακόμα και αν δε συμβαδίζουν με την πραγματική κατάσταση των τραπεζών, πολλές φορές επιταχύνουν τις εξελίξεις μη επιτρέποντας στις αρχές να παρέμβουν αποτελεσματικά. Βέβαια, αυτές οι προσδοκίες δημιουργούνται λόγω των ανισοροπιών. Λόγω αυτών δεν υπάρχει αβεβαιότητα ως προς την έλευση της κρίσης, αλλά ως προς τη χρονική στιγμή που θα επέλθει.

Τη δυσκολία προβλέψεως αυξάνουν παράγοντες όπως τα μεγάλα ελλείμματα ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών και του προϋπολογισμού, σε συνδυασμό με τις συνθήκες στις διεθνείς χρηματαγορές.

Ενισχυτές των προσδοκιών αποτελούς συν τοις άλλοις, η υψηλή μόχλευση των τραπεζών, η χαμηλή ρευστότητα των στοιχείων του ενεργητικού, η αδιαφάνεια των λογιστικών καταστάσεων, η ασυμμετρία μεταξύ υποχρεώσεων και δικαιωμάτων των αντισυμβαλλόμενων μερών, η υποχρέωση εξυπηρέτησης των αιτούντων για αναλήψη των καταθέσεων τους και τα στρεβλά κίνητρα των διοικούντων και μετόχων των τραπεζών.

Τέλος, αξιοσημείωτα είναι τα εργαλεία των κεντρικών τραπεζών για την αντιμετώπιση των ανισοροπιών τα οποία συγκαταλέγονται σε τέσσερις κατηγορίες: ενίσχυση της καθαρής θέσης των τραπεζών, ενίσχυση της ρευστότητας, ξεκαθάρισμα των στοιχείων του ενεργητικού και βελτίωση των προσδοκιών.

3.2 Ηθικός Κίνδυνος και Τράπεζες

Το πρόβλημα του ηθικού κινδύνου συνδέεται άμεσα με τα στρεβλά κίνητρα των διοικούντων. Κατόπιν της χρηματοδότησης των εκάστοτε οικονομικών μονάδων, υπάρχουν δύο ενδεχόμενα ήτοι η ομαλή αποπληρωμή του δανείου, όπου η τράπεζα λαμβάνει κέρδος, και η μη εξυπηρέτηση του, συνέπεια της οποίας είναι ο κίνδυνος απώλειας του χορηγημένου κεφαλαίου. Αυτονόητο είναι λοιπόν ότι η κερδοφορία και η βιωσιμότητα μιας τράπεζας είναι συνυφασμένη με το ύψος και την ποιότητα των δανείων που χορηγεί. Πολλές φορές όμως τα στελέχη των τραπεζών προκειμένου να αυξήσουν την κερδοφορία αυξάνουν υπερβολικά τον αναλαμβανόμενο κίνδυνο.

Από την άλλη μεριά, πολλές φορές οι μέτοχοι επιλέγουν, προκειμένου να περιορίσουν το κόστος λειτουργίας της τράπεζας, να μην προσφέρουν υψηλούς μισθούς και μπόνους στα στελέχη με αποτέλεσμα αυτοί να εμφανίζουν μείωση του ενδιαφέροντός τους για τον έλεγχο και την ποιότητα των χαρτοφυλακίων, των οποίων αναλαμβάνουν τη διαχείριση.

Από τα προαναφερόμενα σχετικά με τον ηθικό κίνδυνο, γίνεται κατανοητό γιατί τέτοιες τάσεις εμφανίζονται κυρίως σε περιόδους κρίσεων και οικονομικής δυσπραγίας και όχι σε περιόδους ευρωστίας και ευμάρειας.

Ένα ακόμα παράδειγμα δημιουργίας στρεβλών κινήτρων αποτελεί η κυβερνητική πολιτική για παροχή εγγυήσεων επί του συνόλου των καταθέσεων αλλά και την κάλυψη των μετόχων σε περίπτωση αδυναμίας εξόφλησης των υποχρεώσεών τους. Αυτή η πρακτική, πολλές φορές, οδηγεί τα στελέχη των τραπεζών στη χορήγηση δανείων χωρίς επαρκείς εξασφαλίσεις, καθώς οι ζημιές που θα υποστούν σε περίπτωση αδυναμίας αποπληρωμής θα είναι εγγυημένες.

Τέτοιου είδους χρηματοδοτήσεις παρατηρούνται συνήθως όταν οι κυβερνήσεις επιθυμούν να στρέψουν τις επιχειρήσεις σε συγκεκριμένους τομείς της βιομηχανίας

ή του εμπορίου και προκειμένου να δώσουν κίνητρα, παρέχουν εγγυήσεις στα χορηγούμενα τραπεζικά δάνεια. Ως αποτέλεσμα, οι τράπεζες παύουν να ασχολούνται με την αξιολόγηση της ποιότητας των δανείων που χορηγούν, καθώς σε περιπτώσεις μη αποπληρωμής, η κυβέρνηση συμβάλλει στην εξυγίανση των δανειακών χαρτοφυλακίων των τραπεζών.

3.3. Τραπεζικές Κρίσεις

Η αδιάκοπη ανάπτυξη του χρηματοπιστωτικού συστήματος μέσα στο χρόνο αποτελεί λόγο εμφάνισης τραπεζικών κρίσεων καθώς η ανάπτυξη αυτή συνοδεύεται από ταυτόχρονη αύξηση της ανταγωνιστικότητας των αγορών και παράλληλη μείωση της κερδοφορίας. Επεξηγηματικά, καθώς οι υπηρεσίες επίβλεψης και ελέγχου των τραπεζών μειώνονται λόγω της ύπαρξης και άλλων επιχειρήσεων που παρέχουν παρόμοιες υπηρεσίες και ίσως με καλύτερο τρόπο, οι τράπεζες θα γίνουν λιγότερο απαραίτητες με τελικό επακόλουθο τη συρρίκνωσή τους.

Η ανάπτυξη του χρηματοπιστωτικού συστήματος συνεπάγεται την ίδρυση και λειτουργία ιδρυμάτων μέσω των οποίων ανταλλάσσονται ετησίως τρισεκατομμύρια δολάρια σε ομόλογα, μετοχές και παράγωγα προϊόντα. Έτσι, κάθε επενδυτής αποκτά την ικανότητα, μέσα από την παρεχόμενη πληροφορία σχετικά με τις αγορές, να επενδύσει σε οποιαδήποτε μορφή αξιόγραφου αντί της απλής κατάθεσης χρήματος σε τραπεζικό λογαριασμό με απλή είσπραξη τόκου. Αντιστρόφως, μια εταιρεία που χρειάζεται άντληση κεφαλαίων δύναται να εκδόσει ομολογίες ή μετοχές, αντί να χρηματοδοτηθεί μέσω τραπεζικού δανεισμού.

Οι τράπεζες προκειμένου να αποφύγουν την περιθωριοποίηση και τον παραγκωνισμό μπορούν είτε να αφεθούν στη συρρίκνωση και να επιβιώσουν οι πλέον ισχυροί του κλάδου, είτε να ακολουθήσουν την τάση για ανάπτυξη, να εξελιχθούν και να προσφέρουν και εκείνες ό,τι και οι χρηματαγορές. Τέλος, μπορούν να προσπαθήσουν να αυξήσουν τα μεγέθη και την κερδοφορία τους από την ανεξέλεγκτη χρηματοδότηση και την ανάληψη μεγάλων ρίσκων τα οποία επιφέρουν σύντομα και μεγάλα κέρδη αλλά ενδεχομένως και πολύ μεγαλύτερες ζημιές.

Σε περιόδους χρηματοοικονομικής απελευθέρωσης των αγορών, οι κυβερνήσεις από τη μια παροτρύνουν και επιδιώκουν τις ιδιωτικοποιήσεις των τραπεζών και τη δημιουργία ανταγωνιστικών συνθηκών αγοράς, και από την άλλη παίρνουν πίσω προνόμια όπως την παροχή εξασφαλίσεων, με αποτέλεσμα ιδρύματα που ενδεχομένως έχουν κεφαλαιακή ανεπάρκεια, να οδηγούνται τάχιστα στην αναζήτηση εύκολων εσόδων. Γι' αυτόν το λόγο λοιπόν, η χρηματοοικονομική απελευθέρωση πρέπει να συνοδεύεται από την ταυτόχρονη θέσπιση ισχυρών κανονισμών. Βέβαια, οι κανόνες και τα σταθμά που πρέπει να υιοθετηθούν διαφέρουν από οικονομία σε οικονομία και πρέπει να προσαρμόζονται στο βαθμό ανάπτυξης της οικονομίας και το επίπεδο των κοινωνικών αξιών.

Συμπερασματικά, ένας σημαντικός παράγοντας που διογκώνει τις τραπεζικές κρίσεις στις σύγχρονες οικονομίες, είναι ο υπερπροστατευτισμός των τραπεζών από τις κυβερνήσεις. Το γεγονός αυτό αποδίδεται στο ότι οι κυβερνήσεις δεν επιτρέπουν στις τράπεζες να λειτουργούν απρόσκοπτα και ελεύθερα και καταλήγουν να τις χρησιμοποιούν ως μέσο άσκησης πολιτικής.

Παρά την προστασία που παρέχουν οι κυβερνήσεις, έχουν παρατηρηθεί πλείστες περιπτώσεις έντονου πανικού, οικονομικών και κοινωνικών αναταραχών, οι οποίες δε μπορούν να αντιμετωπιστούν. Παράδειγμα αποτελούν τα ομαδικά bank run, σύμφωνα με τα οποία πολύ μεγάλο μέρος των καταθετών σπεύδει να αποσύρει τα χρήματα του με αποτέλεσμα η τράπεζα να αδυνατεί να τους παρέχει μετρητά. Αν το φαινόμενο επεκταθεί σε περισσότερα του ενός τραπεζικά ιδρύματα, τότε θα οδηγηθεί σε κατάρρευση ολόκληρο το τραπεζικό σύστημα.

Οι προαναφερόμενες ακραίες καταστάσεις μπορούν να αποφευχθούν με την πρόβλεψη και καταστολή τους εν τη γενέσει μέσω ενός ισχυρού θεσμικού πλαισίου και κανονιστικής συμμόρφωσης. Μια πρώτη προσπάθεια προστασίας των τραπεζών από τους ίδιους τους εαυτούς τους, έχει γίνει με τη θέσπιση των διεθνών Λογιστικών Προτύπων και τους κανόνες της Βασιλείας, σύμφωνα με τους οποίους καθορίζονται αυστηροί δείκτες κεφαλαιακής επάρκειας για τα πιστωτικά ιδρύματα. Αν τα κεφάλαια των τραπεζών κριθούν από τις εποπτικές αρχές ανεπαρκή, η τράπεζα απαγορεύεται να προβεί σε περεταίρω δανεισμό. Σημαντικό κομμάτι στους

τραπεζικούς ισολογισμούς είναι οι προβλέψεις για πιθανά ανεξόφλητα δάνεια, τα οποία περιορίζουν έτσι τα έσοδα των τραπεζών και κατ' επέκταση την κερδοφορία τους.

Εν κατακλείδι, αναλύοντας τις τραπεζικές κρίσεις, συμπεραίνουμε ότι οι αποφάσεις των επιτελείων των τραπεζών σε συνδυασμό με την κυβερνητική πολιτική, δημιουργούν, αναπαράγουν και διογκώνουν τα προβλήματα του τραπεζικού συστήματος μέσω της χορήγησης ακατάλληλων δανείων, τα οποία έχουν τη δυναμική να οδηγήσουν μια τράπεζα σε πτώχευση, να συμπαρασύρουν το χρηματοπιστωτικό σύστημα και να οδηγήσουν σε κατάρρευση μια ολόκληρη οικονομία.

3.4 Κυβερνήσεις και Τράπεζες

Στις μέρες μας η δημοκρατία ως πολίτευμα είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την ιδέα των ελεύθερων ιδιωτικών αγορών καθώς προϋποθέτουν την εμπιστοσύνη σε απλούς πολίτες να λαμβάνουν αποφάσεις για το κοινό όφελος. Ωστόσο, υπάρχουν περιπτώσεις όπου η εισαγωγή της δημοκρατίας δεν προηγήθηκε της οικονομικής απελευθέρωσης όπως συνέβη στην Κορέα και στην Ταϊβάν, στις οποίες η οικονομική ανάπτυξη αποτέλεσε μέσο πίεσης για την εδραίωση του δημοκρατικού πολιτεύματος.

Οι σύγχρονες δημοκρατικές χώρες έχουν στο επίκεντρο της πολιτικής τους την άποψη του Άγγλου φιλόσοφου John Locke (1632-1704), ο οποίος υποστήριζε ότι η νομοθεσία της κυβέρνησης θα πρέπει να υπηρετεί τις ανάγκες των πολιτών με σκοπό την ευτυχία τους.

Η άνθηση του ιδιωτικού τομέα των επιχειρήσεων είναι στενά συνδεδεμένη με την πολιτική επανάσταση. Μια ανερχόμενη μέση τάξη είναι σχεδόν πάντα συνώνυμη της ανάπτυξης της ιδιωτικής οικονομίας, διότι έχει τη δύναμη να προκαλεί πολιτική αλλαγή και να δημιουργεί οικονομική ανάπτυξη. Καθώς είναι ο κύριος στόχος του φοροεισπρακτικού συστήματος, η μέση τάξη πιέζει για την ύπαρξη νομιμότητας, τη μείωση των φόρων και την ορθολογική χρήση των κρατικών εσόδων από φόρους και συχνά επαναστατεί εναντίον της απολυταρχίας.

Τυπικά, σε μια αναπτυσσόμενη χώρα ο επιχειρηματικός χώρος και η κυβέρνηση συνδέονται άμεσα και ελέγχονται από τις ίδιες προνομιούχες ομάδες. Γι αυτόν ακριβώς το λόγο δεν έχει ιδιαίτερη σημασία αν οι επιχειρήσεις ανήκουν στην κεντρική κυβέρνηση ή αν η κυβέρνηση ανήκει στις επιχειρήσεις. Αυτό όμως που έχει πραγματικά σημασία είναι αν οι ίδιες μικρές ομάδες ανθρώπων αποφασίζουν ή επηρεάζουν ενεργά τις αποφάσεις στον επιχειρηματικό και στον πολιτικό κόσμο.

Σε μια ανεπτυγμένη και ανταγωνιστική οικονομία το χρηματοπιστωτικό σύστημα κατέχει πολύ σημαντικό ρόλο καθώς ενθαρρύνει και προσφέρει κίνητρα για αποταμίευση και επενδύσεις, παρέχοντας ποικίλες επιλογές υψηλού και χαμηλού ρίσκου, βραχυχρόνιες και μακροχρόνιες. Όταν η χρηματοοικονομική διαμεσολάβηση

λειτουργεί αποτελεσματικά, οι τράπεζες ανταγωνίζονται για τις αποταμιεύσεις προσφέροντας συμφέρουσες αποδόσεις. Ο ανταγωνισμός ωφελεί τους καταθέτες και δημιουργεί ρευστότητα κεφαλαίων που υπόσχονται την καλύτερη δυνατή απόδοση με το χαμηλότερο ρίσκο.

Η διαμεσολάβηση μπορεί μόνο να λειτουργήσει σωστά όταν οι επενδυτές αισθάνονται ασφάλεια, γεγονός που προϋποθέτει ισχυρούς και δίκαιους νόμους που προστατεύουν τα δικαιώματα και τα συμφέροντά τους. Ο κύριος στόχος των κυβερνητικών κανόνων σχετικά με την εισαγωγή περιορισμών στις πρακτικές πωλήσεων των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων είναι να προστατεύσουν τους «ιδιώτες» πελάτες, οι οποίοι δε διαθέτουν πάντα τις γνώσεις και τις κατάλληλες πληροφορίες για την αγορά επενδύσεων.

Οι περιοριστικοί κανόνες που θέτει η κυβέρνηση είναι πρωτεύουσας σημασίας καθώς συμβάλλουν στην ύπαρξη υγιούς χρηματοοικονομικού συστήματος και οικονομικής ανάπτυξης. Έρευνες έχουν αναδείξει έξι τρόπους με τους οποίους οι κυβερνήσεις ασκούν πιέσεις στο χρηματοπιστωτικό σύστημα (ενότητα 1.3. Χρηματοπιστωτική Απελευθέρωση):

- Θέτουν ανώτατο όριο στα επιτόκια καταθέσεων
- Απαιτούν υψηλά τραπεζικά διαθέσιμα
- Παρέχουν δανεισμό στη βιομηχανία και/ή κατευθύνουν τις τραπεζικές πιστώσεις
- Έχουν στην ιδιοκτησία τους ή διοικούν τις τράπεζες αφήνοντάς του μικρή αυτονομία
- Περιορίζουν την είσοδο στο χρηματοπιστωτικό σύστημα, ιδιαίτερως αλλοδαπών τραπεζικών ιδρυμάτων
- Θέτουν κανόνες για τη διεθνή εισροή και εκροή κεφαλαίων

Αξιοσημείωτο βέβαια είναι ότι οι ανωτέρω περιορισμοί και κανόνες που αφορούν τη σχέση κυβέρνησης- τραπεζών, αποτελούν μειονέκτημα για τους καταθέτες και την τοποθέτηση κεφαλαίων, ενώ αποτελούν πλεονέκτημα για την κυβέρνηση. Πολλά από αυτά τα μειονεκτήματα και πλεονεκτήματα έχουν άμεση σχέση με τον πληθωρισμό.

Η επιβολή ανώτατου επιτοκίου καταθέσεων έχει ως στόχο την αποφυγή υπερβολικού ανταγωνισμού. Ωστόσο όμως, αυτή η πρακτική παγιδεύει τους καταθέτες σε περιόδους υψηλού πληθωρισμού καθώς τα πραγματικά επιτόκια τείνουν να είναι αρνητικά.

Οι τράπεζες σε όλες σχεδόν τις χώρες οφείλουν να καταθέτουν, συνήθως άτοκα, μέρος των καταθέσεων τους στην κεντρική τράπεζα προκειμένου να προστατευθούν σε περιπτώσεις έκτακτης ανάγκης, καθώς η κεντρική τράπεζα χρησιμοποιεί αυτές τις καταθέσεις για την εξυγίανση τους. Τα τραπεζικά ιδρύματα έχουν ανάγκη την ύπαρξη ισορροπίας στις καταθέσεις τους, η οποία επιτυγχάνεται με τα τραπεζικά διαθέσιμα, καθώς έτσι διαχειρίζονται τη σύνηθη ροή καταθέσεων, αλλά ταυτόχρονα είναι σε θέση να αντιμετωπίσουν μια ενδεχόμενη οικονομική κρίση.

Αρκετά στελέχη κυβερνήσεων επιθυμούν να λαμβάνουν αποφάσεις σχετικά με την παροχή χρηματοδοτήσεων, καθώς ο έλεγχος της ροής δανειακών κεφαλαίων είναι ένα ισχυρό μέσο για την επίτευξη πολιτικών στόχων ή και ακόμα για την αύξηση του προσωπικού τους πλούτου.

Ο απλούστερος τρόπος άσκησης πίεσης στο χρηματοπιστωτικό σύστημα είναι η ιδιοκτησία ή η διαχείριση των τραπεζών από την κυβέρνηση. Έτσι η κυβέρνηση δύναται να κατευθύνει την παροχή ρευστότητας σε τομείς που εκείνη επιθυμεί χωρίς να λαμβάνει υπόψη το σύστημα της αγοράς. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι η βραχυπρόθεσμη οικονομική ανάπτυξη μπορεί να είναι ραγδαία ακόμα και όπου ο κυβερνητικός έλεγχος του τραπεζικού συστήματος είναι αναποτελεσματικός. Μακροπρόθεσμα όμως η ανάπτυξη και η διατήρησή της μπορεί να επιτευχθεί μόνο με την τοποθέτηση κεφαλαίων σε επιτυχημένες επενδύσεις με υψηλά ποσοστά απόδοσης.

Χώρες οι οποίες χαλιναγωγούν το εγχώριο τραπεζικό σύστημα συνήθως περιορίζουν και θέτουν κανόνες για την εισαγωγή και εγκατάσταση αλλοδαπών τραπεζών και καθιστούν δύσκολη την είσοδο των γηγενών επιχειρηματιών στο τραπεζικό σύστημα. Αυτοί οι περιορισμοί είναι ευρέως διαδεδομένοι και αντιπροσωπεύουν ένα είδος προστατευτισμού για τα τοπικά πιστωτικά ιδρύματα.

Οι κυβερνήσεις περιορίζουν την είσοδο στις αγορές κεφαλαίων θέτοντας φορολογία επί των εισροών κεφαλαίου. Οι οικονομολόγοι και τα κυβερνητικά στελέχη πολλές φορές αντιμετωπίζουν αυτούς τους φόρους ως μέσα υποστήριξης της συναλλαγματικής πολιτικής.

3.5 Κεφάλαιο Τραπεζών

Το κεφάλαιο των πιστωτικών ιδρυμάτων αντιπροσωπεύει εκείνα τα τραπεζικά περιουσιακά στοιχεία για τα οποία δεν υπάρχει συμβατική δέσμευση επιστροφής και αποτελούν τα "αποθεματικά" για την προστασία από πιθανούς κινδύνους που μπορούν να οδηγήσουν ακόμα και στην πτώχευση.

Μορφές "αποθεματικών" αποτελούν τα ίδια κεφάλαια (common stock) και τα προνομιούχα κεφάλαια (preferred stock). Τα ίδια κεφάλαια δεν απαιτούν ποτέ την αποπληρωμή τους και την πληρωμή μερίσματος. Τα προνομιούχα κεφάλαια έχουν μια προσυμφωνημένη μερισματική απόδοση που αποδίδεται περιοδικά, την οποία όμως δεν έχουν τη δυναμική να απαιτήσουν αν η εταιρεία δε δύναται να αποδώσει μερίσματα και λόγω αυτής της αδυναμίας δεν έχουν το δικαίωμα να την οδηγήσουν σε χρεοκοπία. Ωστόσο, ασθενέστερη μορφή κεφαλαίου αποτελούν οι υποχρεώσεις της εταιρείας οι οποίες είναι αέναες ή μακροχρόνιες, αλλά απαιτούν καταβολή τόκων ή μελλοντική αποπληρωμή.

Το ποσό του κεφαλαίου που χρειάζεται πραγματικά μια τράπεζα καθορίζεται από μία σειρά κεφαλαιακών απαιτήσεων. Οι ρυθμιστικές κεφαλαιακές απαιτήσεις αποτελούν τον δεσμευτικότερο δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας. Οι κεφαλαιακές απαιτήσεις που ορίζονται από τους οργανισμούς πιστοληπτικής αξιολόγησης σχετίζονται άμεσα με το κόστος άντλησης κεφαλαίων από τις αγορές. Οι κεφαλαιακές απαιτήσεις που ορίζονται από τους επενδυτές αποτελούν σημαντικό δείκτη, καθώς πολλές φορές οι χρηματοοικονομικές αγορές βλέπουν διαφορετικά το απαιτούμενο επίπεδο κεφαλαίου από τους ρυθμιστές και τις εταιρείες πιστοληπτικής αξιολόγησης.

Η οικονομική κεφαλαιακή απαίτηση ορίζεται μέσω πολύπλοκων μοντέλων και απαιτεί από τα πιστωτικά ιδρύματα να προσπαθούν να εξασφαλίσουν πιθανότητα πτώχευσης μικρότερη του 0,5% ανά έτος. Όλα τα ανωτέρω μέτρα συνθέτουν ένα ελάχιστο επίπεδο κεφαλαίου, από το οποίο οι τράπεζες προσπαθούν να βρίσκονται λίγο παραπάνω ώστε να έχουν την ανάλογη ευελιξία και ασφάλεια σε περίπτωση ζημιών.

Οι τράπεζες δεν προτίθενται να παρακρατούν σημαντικά ποσά κεφαλαίων, καθώς το κεφάλαιο κοστίζει αφού ενέχει μεγαλύτερο κίνδυνο από τις καταθέσεις και τους χρεωστικούς τίτλους. Έτσι λοιπόν, τα απαιτούμενα αποθεματικά κεφάλαια αποτελούν συμβιβασμό μεταξύ της απόδοσης και της ασφάλειας των τραπεζών.

Θα πρέπει να αναφέρουμε ότι σε κάθε χώρα οι κανόνες κεφαλαιακής επάρκειας θέτονται από τις κυβερνήσεις και τις τραπεζικές ρυθμιστικές αρχές, οι οποίες συνήθως λειτουργούν με κάποιον βαθμό ανεξαρτησίας. Επίσης, υφίστανται πολλές παγκόσμιες οργανώσεις οι οποίες εργάζονται για τη δημιουργία ενός συνεπούς προτύπου διατήρησης κεφαλαίου. Παραδείγματα αποτελούν το Συμβούλιο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (FSB) και η Επιτροπή της Βασιλείας. Η τελευταία έχει εκπονήσει σειρά τεχνικών προτύπων για τη διαχείριση των κινδύνων με βάση τις κεφαλαιακές απαιτήσεις, οι οποίες επιχειρείται να υιοθετηθούν παγκοσμίως. Οι συστάσεις της επιτροπής δεν είναι δεσμευτικές και εφαρμόζονται μόνο κατόπιν εντάξεώς τους στην κρατική νομοθεσία της εκάστοτε χώρας.

Καθώς όλα τα ανωτέρω στηρίζονται σε λογιστικά στοιχεία ισολογισμών και κατ' επέκταση δεν έχουν ικανότητα πρόβλεψης και πρόληψης, οι αρχές προσπάθησαν να δώσουν λύση σε αυτό το πρόβλημα μέσω των stress tests τα οποία στοχεύουν να διασφαλίσουν ότι οι τράπεζες θα έχουν τα απαιτούμενα κεφάλαια ακόμα και αν η επιδείνωση της οικονομίας είναι μεγαλύτερη από τις προβλέψεις.

Στην περίπτωση όπου τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα δεν ανταποκριθούν στις κεφαλαιακές απαιτήσεις υπόκεινται σε ανάλογες κυρώσεις όπως πτώση της πιστοληπτικής ικανότητας του ιδρύματος με επιχειρηματικές συνέπειες, ήτοι μείωση της τιμής της μετοχής του ή δυσκολία λήψης δανεισμού με χαμηλά επιτόκια.

Στις Η.Π.Α. όταν η κεφαλαιακή επάρκεια δεν είναι η δέουσα οι ρυθμιστικές αρχές αναγκάζουν το χρηματοπιστωτικό ίδρυμα να ανακτήσει την κεφαλαιακή του επάρκεια με αποτέλεσμα το δεύτερο να καταστρώνει σχέδιο επανάκτησής της. Αν αποτύχει πάλι, μπορεί να επέλθει ακόμα και η κατάσχεση του ιδρύματος.

Το ύψος των αποθεματικών κεφαλαίων που διακρατούν τα πιστωτικά ιδρύματα εξαρτάται κυρίως από την ακολουθούμενη επιχειρηματική στρατηγική και το βαθμό συντηρητικότητας της τηρούμενης πολιτικής σε θέματα κινδύνου και προστασίας. Βέβαια, υψηλά κεφάλαια δε συνεπάγονται "ασφαλέστερες" τράπεζες, καθώς συχνά

προκειμένου να αποφευχθούν αρνητικά αποτελέσματα λόγω αύξησης των απαιτούμενων κεφαλαίων πουλούν περιουσιακά στοιχεία. Ενώ, με σκοπό να ανταποκριθούν στα τεστ μόχλευσης, επιλέγουν πιο ριψοκίνδυνα στοιχεία για το ενεργητικό τους αναμένοντας υψηλότερες αποδόσεις ανά μονάδα χρησιμοποιούμενου κεφαλαίου.

Στη Βασιλεία II απουσιάζαν τα άμεσα μέτρα μόχλευσης με αποτέλεσμα χαμηλά κεφαλαιακά επίπεδα για πολλές τράπεζες. Επίσης, επέτρεπε στις μεγάλες τράπεζες τη χρήση μοντέλων για τη μέτρηση του κινδύνου τα οποία πολλές φορές υποεκτιμούσαν τον κίνδυνο. Οι αμερικανικές τράπεζες συνήθιζαν να μεταφέρουν περιουσιακά στοιχεία σε φορείς οι οποίοι τυπικά δε συνδέονταν μαζί τους. Συχνά όμως, αυτές οι εταιρείες-φορείς μπορούσαν να τις οδηγήσουν ακόμα και στην χρεοκοπία.

Κάποιοι αναλυτές υποστηρίζουν την ύπαρξη του λεγόμενου αντικυκλικού μέτρου απαιτούμενων κεφαλαίων, σύμφωνα με το οποίο το ποσοστό απαιτούμενων κεφαλαίων θα πρέπει να αυξάνεται όταν οι τράπεζες έχουν μεγάλη κερδοφορία, με σκοπό τη δημιουργία ενός σημαντικού κεφαλαίου, και να μειώνεται όταν τα κέρδη είναι ελάχιστα ή όταν υπάρχουν ζημίες, ώστε να μειώνονται οι ζημίες και οι δυστοκίες πίστωσης κατά τη διάρκεια της υφέσεως. Παρόλα αυτά υπάρχουν και οι ισχυρισμοί περί επιβράδυνσης της οικονομικής ανάπτυξης σε περίπτωση αύξησης του ποσοστού των απαιτούμενων κεφαλαίων. Αντίθετα, μειώνοντας τα επίπεδα ελαχίστων απαιτούμενων κεφαλαίων πιθανόν να μην μετριαστούν οι δυστοκίες πίστωσης σε περίοδο ύφεσης καθώς οι τράπεζες ενδέχεται να μην επιθυμούν τη μείωση του δείκτη κεφαλαίου τους καθώς οι επενδυτές και οι πιστωτές πιθανόν να προτιμούν ένα δυνατό δείκτη κεφαλαίου. Συνοψίζοντας, οι αναλυτές φαίνεται να συγκλίνουν στο ότι τα πλεονεκτήματα μιας τέτοιας μεθόδου υπερτερούν των μειονεκτημάτων.

3.6 Πηγές Εσόδων των Τραπεζών

Η κύρια πηγή εσόδων των τραπεζών είναι το κέρδος από τη διαφορά επιτοκίων μεταξύ καταθέσεων και χορηγήσεων. Ωστόσο, σημαντικό ποσοστό των εσόδων τους προέρχεται από προμήθειες επί των παρεχόμενων χρηματοοικονομικών υπηρεσιών.

Η απελευθέρωση του χρηματοπιστωτικού συστήματος έδωσε τη δυνατότητα στις εμπορικές τράπεζες να αποκτήσουν έσοδα μέσω της επενδυτικής τραπεζικής, της τραπεζικής μεγάλων επιχειρήσεων, της ασφαλιστικής πρακτόρευσης, της μεσιτείας επί ακινήτων και μέσω άλλων μη παραδοσιακών χρηματοοικονομικών υπηρεσιών.

Προς αυτή την κατεύθυνση συνέβαλαν επίσης η απελευθέρωση του χρηματοπιστωτικού συστήματος, η τεχνολογική πρόοδος και η χρηματοοικονομική καινοτομία.

Τις δύο τελευταίες δεκαετίες, τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα λειτουργούν με χαμηλότερα κόστη. Σημαντικό μέρος αυτής της μείωσης οφείλεται στην αύξηση του ανταγωνισμού και στο κίνητρο που αυτός προσφέρει για πιο αποτελεσματική λειτουργία των τραπεζών. Επιπλέον, αλλαγές στο μίγμα των τραπεζικών προϊόντων και η εισαγωγή νέων τρόπων παραγωγής και διάθεσης των παραδοσιακών προϊόντων συνέβαλαν περαιτέρω στη μείωση του λειτουργικού κόστους. Αξιοσημείωτο ωστόσο είναι το γεγονός ότι για τις μικρές τράπεζες η μείωση του λειτουργικού κόστους είναι μικρότερη σε σχέση με τους μεγάλους τραπεζικούς οργανισμούς κυρίως λόγω της ανάπτυξης των οικονομιών κλίμακας.

Τη δεκαετία του 1990 τα έσοδα των αμερικανικών τραπεζών από δραστηριότητες που βασίζονταν σε προμήθειες είχαν μεγαλύτερη διακύμανση από ότι τα έσοδα που σχετίζονταν με παραδοσιακές δραστηριότητες διαμεσολάβησης. Το συνολικό ποσοστό μόχλευσης ήταν μεγαλύτερο σε τράπεζες που είχαν μεγάλο ποσό εσόδων προερχόμενο από προμήθειες από μη παραδοσιακές δραστηριότητες. Επίσης, διαπίστωσαν ότι το είδος της δραστηριότητας από την οποία προέρχονταν οι προμήθειες είχε ιδιαίτερη σημασία. Η υψηλή εξάρτηση από εμπορικές δραστηριότητες αυξάνει τη διακύμανση των συνολικών εσόδων των τραπεζών, ενώ

αντίθετα η υψηλή εξάρτηση από προμήθειες επί των καταθέσεων μειώνει τη διακύμανση των συνολικών εσόδων.

Οι De Young και Rice (2004) συμπέραναν ότι τα αυξημένα έσοδα από πηγές εκτός του επιτοκίου συνυπάρχουν και δεν αντικαθιστούν τις δραστηριότητες διαμεσολάβησης σε μια τυπική εμπορική τράπεζα και ότι η κύρια δραστηριότητα των πιο κερδοφόρων τραπεζών είναι η διαμεσολάβηση.

Οι τραπεζικές εταιρείες κατέχουν σημαντικό ρόλο στο σύστημα πληρωμών, καθώς μία βασική δραστηριότητά τους είναι η λήψη και διαβίβαση εντολών πληρωμής. Σε αυτό τον τομέα υπερέχουν έναντι των μη τραπεζικών εταιρειών κυρίως λόγω του ότι έχουν τη δυνατότητα να παρέχουν υπηρεσίες εξόφλησης οφειλών και επιπλέον επειδή το σύστημα πληρωμών είναι άμεσα συσχετισμένο με το σύστημα καταθέσεων. Επιπρόσθετα, οι τράπεζες έχουν τη δυνατότητα μέσω των σταυροειδών πωλήσεων να παρέχουν υπηρεσίες πληρωμών στους καταθετικούς πελάτες τους βασισμένες ή όχι σε καταθετικά προϊόντα. Έτσι μέσω των προμηθειών που επιβάλλουν στις παρεχόμενες αυτές υπηρεσίες αποκομίζουν σημαντικά έσοδα.

Οι κυριότερες πηγές των εσόδων από παροχή υπηρεσιών πληρωμών είναι οι παραδοσιακές χρεώσεις επί των καταθετικών λογαριασμών, οι προμήθειες θεματοφυλακής, οι προμήθειες επί επενδυτικών υπηρεσιών, τα έσοδα από συναλλαγές μέσω ATM και τα έσοδα από πιστωτικές κάρτες.

Ακολουθώντας τη μελέτη των Rice-Stanton (2003) μπορούμε να εκτιμήσουμε τα συσχετιζόμενα με τις πληρωμές έσοδα από τις εισπράξεις μέσω πιστωτικών καρτών. Βασιζόμενοι σε στοιχεία των εταιρειών Visa και Mastercard, οι Rice και Stanton εκτιμούν ότι το δεκαεπτά τοις εκατό από τα συνολικά έσοδα από πιστωτικές κάρτες προέρχονταν από υπηρεσίες πληρωμών.

Συνοψίζοντας, επισημαίνουμε ότι για την πλειοψηφία των μικρού μεγέθους τραπεζών τα έσοδα από προμήθειες επί καταθέσεων κατέχουν τη μερίδα του λέοντος. Τέλος, συμπεραίνουμε ότι για τη μέση τραπεζική εταιρεία με ενεργητικό μικρότερο του ενός εκατομμυρίου δολαρίων, τα έσοδα από προμήθειες επί πληρωμών αποτελούν το είκοσι τοις εκατό των συνολικών λειτουργικών εσόδων και περίπου τα δύο τρίτα των συνολικών εσόδων από πηγές πέραν του επιτοκίου.

3.7 Τραπεζικοί Κίνδυνοι

Κύριος στόχος των κεντρικών τραπεζών είναι η σταθερότητα του χρηματοπιστωτικού συστήματος καθώς οι χρηματοοικονομικές κρίσεις έχουν μεγάλο κοινωνικό και οικονομικό κόστος, το οποίο επωμίζονται δυσανάλογα οι χαμηλότερες κοινωνικές τάξεις.

Οι κεντρικές τράπεζες προσδιορίζουν την κατεύθυνση αλλά δεν ελέγχουν το μέγεθος των μεταβολών της νομισματικής κυκλοφορίας. Το κοινό αποφασίζει σχετικά με την κατανομή του πλούτου του μεταξύ χρήματος και ομολόγων αλλά και μεταξύ κυκλοφορούντος χρήματος και καταθέσεων. Οι εμπορικές τράπεζες από την πλευρά τους, προσπαθούν να βρουν τη χρυσή τομή μεταξύ μεγιστοποίησης κερδών και αποφυγής έλλειψης ρευστότητας.

Οι τράπεζες κατέχουν διαμεσολαβητικό ρόλο, ο οποίος συνοψίζεται στους μετασχηματισμούς κινδύνου, διάρκειας και μεγέθους. Ως κίνδυνοι λογίζονται κυρίως ο πιστωτικός, επιτοκίου και ρευστότητας. Ο μετασχηματισμός διάρκειας σχετίζεται κυρίως με τους κινδύνους επιτοκίου και ρευστότητας, λόγω της φύσεως και της διάρκειας ζωής των στοιχείων του ισολογισμού των τραπεζών. Ο μετασχηματισμός μεγέθους αναφέρεται στο γεγονός ότι πολλοί καταθέτες μαζί, μικρού μεγέθους, χρηματοδοτούν μεγάλα επενδυτικά σχέδια, συμβάλλοντας στην οικονομική ανάπτυξη.

Ο πιστωτικός κίνδυνος διακρίνεται σε επιχειρηματικό και σε ηθικό. Ο πρώτος αναφέρεται στην περίπτωση όπου ο δανειζόμενος δε δύναται να ανταποκριθεί στις δανειακές του υποχρεώσεις, ενώ ο δεύτερος αναφέρεται στην περίπτωση όπου ο δανειολήπτης δεν επιθυμεί να τις καλύψει. Οι τράπεζες προσπαθούν να τον αντιμετωπίσουν με καλά διαφοροποιημένο χαρτοφυλάκιο, με τη χρήση παράγωγων προϊόντων, αυστηρών κριτηρίων επιλογής χορηγητικού πελατολογίου και υψηλά επιτόκια δανεισμού.

Ο κίνδυνος επιτοκίου προέρχεται από τις μεταβολές των επιτοκίων, όπου σε συνδυασμό με τη διαφορετική διάρκεια ζωής των στοιχείων ενεργητικού και παθητικού, μπορούν να προκαλέσουν μείωση κερδών ή και ζημία σε δυσμενείς για τις τράπεζες μεταβολές επιτοκίων.

Ο κίνδυνος ρευστότητας πηγάζει από πιθανή αδυναμία επιστροφής καταθέσεων ή αποπληρωμής ληγόντων αξιογράφων, και αντιμετωπίζεται είτε με δανεισμό

διαθεσίμων από τη διατραπεζική αγορά με το αντίστοιχο διατραπεζικό επιτόκιο, είτε μέσω των κεντρικών τραπεζών. Προς αποφυγή του εν λόγω κινδύνου υφίστανται κανονισμοί και σχετικό θεσμικό πλαίσιο για ελάχιστα όρια ρευστότητας.

Οι εμπορικές τράπεζες μέσω των νέων καταθέσεων, κρατούν διαθέσιμα, χορηγούν νέα δάνεια, και εμμέσως δημιουργούν καταθέσεις σε άλλες τράπεζες, συμβάλλοντας έτσι στην αύξηση της νομισματικής κυκλοφορίας στην αγορά.

Επειδή η διατήρηση διαθεσίμων αποτελεί κόστος ευκαιρίας για τις τράπεζες, και επιπλέον τα διαθέσιμα έχουν πολύ μικρότερες αποδόσεις σε σχέση με άλλες επενδύσεις, οι τράπεζες έχουν μικρή ρευστότητα. Ωστόσο όμως το θεσμικό πλαίσιο λειτουργίας των τραπεζών επιβάλλει ελάχιστο ποσοστό διαθεσίμων για την αντιμετώπιση δύσκολων καταστάσεων. Στην επιλογή της εκάστοτε τράπεζας έγκειται η διακράτηση υπερβάλλοντων διαθεσίμων.

Το ευάλωτο του τραπεζικού συστήματος αυξάνει η ασυμμετρία ρευστότητας μεταξύ ενεργητικού και παθητικού. Ενώ οι τράπεζες οφείλουν να επιστρέψουν τις καταθέσεις στους δικαιούχους τους, όταν το ζητήσουν, εκείνες δεν έχουν νομικά τη δυνατότητα να απαιτήσουν πρόωρη εξόφληση των δανείων που έχουν χορηγήσει. Η δυσκολία αποτιμήσεως της αξίας των δανείων είναι μέρος του προβλήματος της αδιαφάνειας των τραπεζών, δηλαδή της αντικειμενικής δυσκολίας εκτιμήσεως της καθαρής τους θέσης.

Οικονομική πραγματικότητα αποτελούν οι αυτο-επιβεβαιούμενοι πανικοί, ακόμα και όταν δε συνάδουν με τα πραγματικά οικονομικά στοιχεία. Αυτού του είδους πανικοί ενισχύονται και από τη μεγάλη μόχλευση των τραπεζών, γεγονός που προκαλεί ανασφάλεια στους καταθέτες, των οποίων το κίνητρο να αποσύρουν τα χρήματά τους σε δύσκολες καταστάσεις, ενισχύει το θεσμικό πλαίσιο. Σύμφωνα με αυτό, οι τράπεζες υποχρεούνται να εξυπηρετούν τους πελάτες τους κατά αυστηρή σειρά προτεραιότητας.

Την εμπιστοσύνη των καταθετών και άλλων χρηματοδοτών των τραπεζών υπονομεύουν και τα στρεβλά κίνητρα των διοικούντων και των μετόχων των τραπεζών, οι οποίοι εν όψει δύσκολων συνθηκών οδηγούνται σε επικίνδυνες επενδύσεις, γεγονός που αυξάνει τη δυσκολία αποτιμήσεως της κατάστασης μίας τράπεζας.

Συμπερασματικά, η πτώχευση μιας τράπεζας μπορεί να οδηγήσει σε γενικευμένο πανικό και σε γενικότερη κατάρρευση του τραπεζικού συστήματος και κατ'επέκταση της οικονομίας, συνεπώς οι κυβερνήσεις έχουν ισχυρό κίνητρο για να αποτρέψουν τέτοια φαινόμενα. Εργαλεία τους αποτελούν η εγγύηση των καταθέσεων, ώστε να αποτραπεί ο αρχικός πανικός, και οι περιορισμοί στις δραστηριότητες των τραπεζών, ώστε να αποφευχθούν συνθήκες που θα οδηγούσαν σε πανικό. Βέβαια περισσότεροι περιορισμοί συνεπάγονται μικρότερη δυνητική κερδοφορία, χαμηλότερα επιτόκια καταθέσεων και υψηλότερα επιτόκια δανεισμού.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

4. ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ - ΒΑΣΙΛΕΙΑ I,II,III

4.1. Εισαγωγή

Η κατάσταση της οικονομία μιας χώρας και το χρηματοπιστωτικό της σύστημα αλληλεπιδρούν άμεσα, ως εκ τούτου οι κυβερνήσεις σε δύσκολες περιόδους παρεμβαίνουν με σκοπό την υποστήριξη των πιστωτικών ιδρυμάτων. Λόγω της ένταξης στη λειτουργία των τραπεζών μη τραπεζικών δραστηριοτήτων, για κερδοσκοπικούς κυρίως λόγους, προκύπτει άμεσα η ανάγκη εισαγωγής περιορισμών στις παραδοσιακές μη τραπεζικές δραστηριότητες των τραπεζών.

Στην Αμερική, παραδοσιακά οι δραστηριότητες των εμπορικών τραπεζών περιορίζονταν στη διαμεσολάβηση μεταξύ αποταμιευτών και δανειζομένων. Η σωστή λειτουργία των τραπεζών διασφαλιζόταν μέσα από ένα κρατικό δίκτυ ασφαλείας υπό την εποπτεία των ρυθμιστικών αρχών. Οι φερέγγυες τράπεζες οι οποίες αντιμετώπιζαν προβλήματα ρευστότητας είχαν τη δυνατότητα δανεισμού από την ομοσπονδιακή τράπεζα, ενώ οι καταθέτες προστατεύονταν μέσω της ασφάλισης ποσοστού των καταθέσεων τους. Οι ρυθμιστικές αρχές προκειμένου να μειώσουν τους κινδύνους στον τραπεζικό κλάδο έθεταν περιορισμούς στις δραστηριότητες των τραπεζών είτε επηρεάζοντας γενικότερα τη δομή της λειτουργίας του τραπεζικού συστήματος, είτε περιορίζοντας τον ανταγωνισμό μεταξύ των τραπεζών.

Υποστηρίζεται ότι κατά ένα μεγάλο ποσοστό η χρηματιστηριακή κρίση του 1929 προήλθε από συνδυασμό της εμπορικής και επενδυτικής τραπεζικής. Για αυτόν ακριβώς το λόγο ακολούθησαν τραπεζικές πράξεις οι οποίες επέβαλαν περιορισμούς στις εν λόγω δραστηριότητες των τραπεζικών ιδρυμάτων.

Η τραπεζική πράξη του 1933 σε μια προσπάθεια διαχωρισμού της επενδυτικής από την εμπορική δραστηριότητα, απαγόρευε τους συνεταιρισμούς και τις συνεργασίες μεταξύ εμπορικών τραπεζών και των χρηματιστηριακών εταιρειών καθώς και τη δημιουργία θυγατρικών με συναφές αντικείμενο. Επίσης, σε μια προσπάθεια μείωσης του υπέρμετρου ανταγωνισμού επιτοκίων, που θα οδηγούσε σε μείωση

κερδών και ενδεχομένως σε πτωχεύσεις και αποσταθεροποίηση του τραπεζικού συστήματος, επέβαλε περιορισμούς στα επιτόκια καταθέσεων μέσω ανώτατου ορίου στις καταθέσεις ταμειυτηρίου, κατώτατου ορίου στα επιτόκια των δανείων και μέσω της απαγόρευσης απόδοσης επιτοκίου στις καταθέσεις όψεως.

Με την πράξη McFadden, όπου στόχευε στον περιορισμό του τοπικού ανταγωνισμού, εισήχθησαν γεωγραφικοί περιορισμοί σχετικά με την τοποθεσία και το πλήθος των καταστημάτων των τραπεζών. Για τις εθνικές τράπεζες δεν επιτρεπόταν η δημιουργία υποκαταστημάτων εκτός της πολιτείας τους, ενώ τους επιτρεπόταν η δημιουργία υποκαταστημάτων στον ίδιο βαθμό με τις πολιτειακές τράπεζες μέσα στην πολιτεία τους.

Η ραγδαία τεχνολογική ανάπτυξη και η μετάδοση της πληροφορίας παρείχε στα μη πιστωτικά ιδρύματα τη δυνατότητα δημιουργίας ανταγωνιστικών χρηματοοικονομικών προϊόντων. Παράλληλα, οι επενδυτικές τράπεζες ανέπτυξαν την αγορά των εταιρικών ομολόγων, των εμπορικών αξιόγραφων και την αγορά τίτλων μέσω της τιτλοποίησης των δανείων, ανταγωνίζοντας τα δάνεια των εμπορικών τραπεζών.

Το 1980 καταργήθηκαν οι περιορισμοί στα επιτόκια, αλλά συνέχισαν να υφίστανται άτοκοι λογαριασμοί όψεως, ενώ έπαψαν οι περιορισμοί επί των υποκαταστημάτων και των μη τραπεζικών δραστηριοτήτων. Η τεχνολογική ανάπτυξη και η διαπολιτειακή τραπεζική, οδήγησαν σε λιγότερες τράπεζες και μεγάλους τραπεζικούς οργανισμούς.

Στις μέρες μας, τα μεγαλύτερα πιστωτικά ιδρύματα παρέχουν μεγάλο πλήθος μη τραπεζικών υπηρεσιών αυξάνοντας τα έσοδα τους και τη διαφοροποίηση του ενεργητικού τους. Ωστόσο οι μη τραπεζικές δραστηριότητες, εκτός του ότι μεγεθύνουν τους παραδοσιακούς τραπεζικούς κινδύνους, δημιουργούν νέους όπως οι κίνδυνοι διαμεσολάβησης, αντισυμβαλλομένου και χρηματοδότησης. Αξιοσημείωτο είναι ότι ο κίνδυνος χρηματοδότησης έχει αποτελέσει σημαντική απειλή για τη σταθερότητα του παγκόσμιου χρηματοπιστωτικού συστήματος, καθώς υπάρχει μεγάλος βαθμός εξάρτησης λόγω της διατραπεζικής χρηματοδότησης.

Επίσης, θα πρέπει να τονιστεί ότι τραπεζικές δραστηριότητες όπως οι υπηρεσίες διαμεσολάβησης, οι μεσιτίες και οι δραστηριότητες συναλλαγών αξιογράφων συνεπάγονται επενδύσεις βραχυπρόθεσμης προοπτικής, με αποτέλεσμα την αύξηση του αναλαμβανόμενου κινδύνου και τη δημιουργία μιας βραχυπρόθεσμης ευκαιριακής κουλτούρας με αρνητικό αντίκτυπο για το κοινωνικό σύνολο.

Καθώς τα τελευταία χρόνια τα πιστωτικά ιδρύματα έχουν δεχτεί πολλές φορές τη συνδρομή των κυβερνήσεων, το δίκτυ ασφαλείας έχει επεκταθεί σημαντικά με αποτέλεσμα οι κίνδυνοι για τους φορολογουμένους να αυξάνονται.

Έτσι λοιπόν, προκειμένου να μειωθεί το κοινωνικό κόστος, κρίνεται απαραίτητος ο περιορισμός των τραπεζών για δραστηριότητες που είναι δύσκολο να εποπτευθούν.

4.2. Θεσμικό Πλαίσιο, Αγορά και Κυβερνήσεις

Ο βασικός ρόλος του κανονιστικού πλαισίου λειτουργίας των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων είναι να διορθώσει τις δύο βασικές αδυναμίες της αγοράς. Πρώτον, την αδυναμία των καταθετών και των επενδυτών να ελέγχουν πως οι χρηματοπιστωτικοί ενδιάμεσοι χρησιμοποιούν τα χρηματά τους, γεγονός που μπορεί να οδηγήσει στην ανάληψη υπερβολικού κινδύνου. Δεύτερον, τον κίνδυνο των αλυσιδωτών αντιδράσεων που δύναται να προκαλέσει ένα μη υγιές πιστωτικό ίδρυμα στα υγιή επιφέροντας με αυτόν τον τρόπο υψηλό κοινωνικό κόστος. Οι εποπτικές αρχές έχουν την ευθύνη της δημιουργίας και ενδυνάμωσης ενός μηχανισμού προληπτικής συμπεριφοράς για τους ενδιάμεσους, ο οποίος θα έχει τη δυναμική εν μέσω κρίσεως να περιορίσει την ενδεχόμενη ζημία.

Τα τελευταία χρόνια λόγω της ανάπτυξης του τραπεζικών ιδρυμάτων και της επέκτασής τους σε διεθνές επίπεδο, υφίστανται δύο ξεχωριστές εποπτικές αρχές που επιβλέπουν τη λειτουργία των διεθνών τραπεζικών ομίλων. Για τη χώρα λειτουργίας των θυγατρικών εταιρειών υπεύθυνες για την αδειοδότηση και την επίβλεψη είναι οι τοπικές εποπτικές αρχές, ενώ για τη μητρική εταιρεία, η οποία επιβλέπει και διοικεί τον όμιλο υπεύθυνες είναι οι εποπτικές αρχές της χώρας στην οποία εδρεύει. Όπως γίνεται κατανοητό σημαντικό ρόλο για την αποτελεσματική λειτουργία ολόκληρου του ομίλου κατέχει η ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των κατά τόπον αρμόδιων αρχών.

Χρησιμοποιώντας λοιπόν τις τράπεζες για την άμεση χρηματοδότηση του κράτους, το τραπεζικό σύστημα είναι ιδιαίτερα σημαντικό για την επιτυχία της οικονομίας. Ως εκ τούτου, ο έλεγχος του είναι επίσης κρίσιμος για την επιτυχία και την πολιτική επιβίωση των κυβερνήσεων. Παρόλο που το γεγονός αυτό φαίνεται να είναι δημόσια υπόθεση, το ιδιωτικό ενδιαφέρον είναι ακόμα πιο έντονο στο βαθμό όπου οι πολιτικοί έχουν τη δυναμική να κατευθύνουν τις πιστοδοτήσεις σύμφωνα με τα συμφέροντα των ιδίων αλλά και των υποστηρικτών τους. Είναι εξάλλου γνωστό ότι σε πολλές αναπτυσσόμενες χώρες μια μικρή ομάδα οικογενειών ή εταιρειών συχνά ελέγχει μεγάλο μέρος της οικονομίας και επιδρά στο τραπεζικό σύστημα.

Οι κυβερνήσεις έχουν τη δυνατότητα να επηρεάζουν το χρηματοπιστωτικό σύστημα θέτοντας περιορισμούς για την εισαγωγή νέων τραπεζών. Με γνώμονα το δημόσιο συμφέρον, επιλέγοντας προσεκτικά τις τράπεζες που εισάγονται στο εγχώριο τραπεζικό σύστημα, προωθείται η χρηματοπιστωτική σταθερότητα και προστατεύεται η οικονομία από τις αρνητικές επιδράσεις μίας τραπεζικής πτώχευσης.

Καθώς τα υπόλοιπα κριτήρια εισαγωγής στην τραπεζική αγορά πληρούνται, η νεοεισαχθείσα τράπεζα θα πρέπει να διαθέτει ένα αρχικό ελάχιστο απαιτούμενο κεφάλαιο. Στη συνέχεια, καθώς εδραιώνεται στην αγορά οφείλει να διαθέτει σύμφωνα με τα καθοριζόμενα ένα ελάχιστο ποσό διαθέσιμων το οποίο εκφράζεται ως ποσοστό επί των συνολικών κεφαλαίων της. Σημειώνεται δε ότι ο κανονισμός επί των διαθέσιμων κεφαλαίων συμβάλλει στην αποφυγή ανάληψης υπερβολικού ρίσκου από τη μεριά των τραπεζιτών αλλά και στην αποφυγή σημαντικών απωλειών.

Ένα σημαντικό κομμάτι του θεσμικού πλαισίου που διέπει τη λειτουργία των τραπεζών είναι το δίκτυ ασφαλείας που τους παρέχεται. Σημαντικές συνιστώσες του αποτελούν ο δανειστής έκτακτης ανάγκης, όπου συνήθως είναι μια κεντρική τράπεζα και η ύπαρξη ενός συστήματος αποταμίευσης για λόγους ασφάλειας.

Η χρησιμότητα της ύπαρξης ενός συστήματος αποταμίευσης είναι διττή, καθώς προστατεύει τους μικρούς καταθέτες και παράλληλα διαφυλάσσει τα τραπεζικά ιδρύματα από ενδεχόμενη πτώχευση.

Διεθνείς δυνάμεις μπορούν να επηρεάσουν στην επιλογή των κανόνων λειτουργίας των τραπεζών. Όσο αυξάνεται η εισαγωγή ξένων τραπεζικών ιδρυμάτων και αναπτύσσεται η διεθνής τραπεζική, υπάρχει μεγαλύτερος ανταγωνισμός μεταξύ των τραπεζών ο οποίος μπορεί κάποιες φορές να είναι αθέμιτος. Η δραστηριοποίηση των τραπεζών και εκτός συνόρων εκθέτει τις οικονομίες και κατ'έπекταση τους κεταθέτες και τους φορολογούμενους σε αιφνίδιες διαταραχές και ακόμα και σε ζημιές, ιδιαίτερα μάλιστα όταν υπάρχουν κενά στο ισχύον θεσμικό πλαίσιο ή την εποπτεία.

Ως εκ τούτου η ύπαρξη ενός διεθνούς οργανισμού κρίνεται απαραίτητη για την επιβολή ενός πλαισίου λειτουργίας το οποίο θα αναφέρεται σε τραπεζικά ιδρύματα ανά τον κόσμο. Αυτό το έργο καλείται να επιτελέσει η Επιτροπή της Βασιλείας. Η Επιτροπή της Βασιλείας δεν έχει νομική προσωπικότητα, εδρεύει στην Τράπεζα Διεθνών Διακανονισμών της Βασιλείας της Ελβετίας η οποία και της παρέχει γραμματειακή υποστήριξη. Ιδρύθηκε το 1974 και στη σύνθεση της στη παρούσα φάση συμμετέχουν 13 χώρες (Βέλγιο, Καναδάς, Γαλλία, Γερμανία, Ιταλία, Ιαπωνία, Λουξεμβούργο, Ολλανδία, Ισπανία, Σουηδία, Ελβετία, Ηνωμένο Βασίλειο και ΗΠΑ). Το έργο της αποβλέπει κυρίως στη διασφάλιση της σταθερότητας του διεθνούς χρηματοπιστωτικού συστήματος αλλά και στη διαμόρφωση ισοδύναμων όρων ανταγωνισμού.

Το ισχύον σύστημα κανόνων της Επιτροπής της Βασιλείας αναφορικά με την κεφαλαιακή επάρκεια των διεθνών τραπεζών διαμορφώθηκε σταδιακά από τον Ιούλιο του 1988, όταν δημοσιεύτηκε το Σύμφωνο της Βασιλείας για την Κεφαλαιακή Επάρκεια με τίτλο «Διεθνής Σύγκληση της Κεφαλαιακής Μέτρησης και των Κεφαλαιακών Προτύπων». Το κείμενο αυτό, το οποίο αφορούσε τον πιστωτικόκίνδυνο, τροποποιήθηκε και συμπληρώθηκε πολλές φορές στο παρελθόν με σημαντικότερη τροποποίηση εκείνη του 1996 προκειμένου να συμπεριληφθούν και οι κίνδυνοι αγοράς (Βασιλεία I). Το Σύμφωνο της Βασιλείας για την Κεφαλαιακή Επάρκεια ξεπεράστηκε από τις εξελίξεις στον τραπεζικό τομέα και έπαυσε να ανταποκρίνεται αποτελεσματικά στους κινδύνους στους οποίους εκτίθενται οι τράπεζες. Έτσι, η Επιτροπή της Βασιλείας εξέδωσε έτσι στις 26 Ιουνίου 2004 το νέο Σύμφωνο για την Κεφαλαιακή επάρκεια, γνωστό ως Βασιλεία II.

4.3. Βασιλεία I,II,III

Η Επιτροπή της Βασιλείας προσπαθώντας να αναπτύξει πρότυπα ασφαλείας και να θέσει επίπεδα δράσης, βρέθηκε αντιμέτωπη με την ύπαρξη διαφορετικών θεσμικών πλαισίων, σύμφωνα πάντα με τα ισχύοντα κατά γεωγραφική περιοχή καθεστώτα. Ωστόσο οι κάτωθι τρεις ζωτικοί πυλώνες συνοψίζουν το έργο της Επιτροπής:

- Υπολογισμός ελάχιστων κεφαλαιακών υποχρεώσεων έναντι του πιστωτικού κινδύνου –με την προσθήκη απαιτήσεων για κάλυψη έναντι του λειτουργικού κινδύνου,
- Διαδικασία εποπτικής αξιολόγησης, και
- Ενίσχυση της πειθαρχίας που επιβάλλει η αγορά στις τράπεζες μέσω της καθιέρωσης κανόνων γνωστοποίησης οικονομικών και άλλων στοιχείων

Σε πολλές χώρες, μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του 1980 ήταν κοινή πρακτική για τους επόπτες να ελέγχουν την έκθεση των τραπεζών στον κίνδυνο μέσω της άμεσης εξουσιοδότησης για μεμονομένα δάνεια, πιστωτικά όρια και ποικίλους περιορισμούς για το είδος και των στοιχείων του ενεργητικού των τραπεζών. Επίσης υπήρχαν περιορισμοί και ως προς τις γεωγραφικές περιοχές και τους οικονομικούς τομείς στους οποίους θα δραστηριοποιούνταν.

Η ύπαρξη περιορισμού ως προς τα ελάχιστα ταμειακά διαθέσιμα είναι εξαιρετικά σημαντικός παράγοντας για την αποφυγή του υπερβολικού κινδύνου. Βέβαια, τα διαθέσιμα από μόνα τους δε μπορούν να διασφαλίσουν την αποτροπή σημαντικών ζημιών και επομένως μια ενδεχόμενη χρεοκοπία.

Γι αυτόν ακριβώς το λόγο, η Επιτροπή της Βασιλείας προκειμένου να διαφυλάξει τις τράπεζες και κατ' επέκτασιν την αγορά από την ανάληψη υπερβολικού κινδύνου, επιβάλλει τη χρήση αποτελεσματικών εσωτερικών ελέγχων. Επιπλέον υποχρεώνει τις τράπεζες να παρέχουν πληροφόρηση σχετικά με στοιχεία που αφορούν την οικονομική τους κατάσταση και τη λειτουργία τους παρέχοντας έτσι τις αγορές τη δύναμη της πληροφορίας.

Οικονομικές μελέτες επιβεβαιώνουν ότι οι τράπεζες έχουν άμεσο αντίκτυπο στην οικονομική ανάπτυξη. Καθώς οι τράπεζες κατευθύνουν τη ροή κεφαλαίου προς τις επιχειρήσεις με υψηλά οφέλη για την κοινωνία και ελέγχουν επισταμένως τις εταιρείες που χρηματοδοτούν ενθαρρύνοντας την επιχειρηματικότητα και την οικονομική ευημερία. Πρόσφατες μελέτες υποστηρίζουν ότι οι τράπεζες επηρεάζουν την κατανομή εισοδήματος και κατ' επέκταση τα επίπεδα φτώχειας. Μάλιστα αξιοσημείωτο είναι ότι χώρες με καλύτερες τράπεζες βιώνουν ταχύτερη μείωση των επιπέδων της φτώχειας καθώς το κεφάλαια επενδύονται στις καλύτερες επιχειρηματικές ιδέες και όχι σε εκείνους που κατέχουν πλούτο και δύναμη.

Στα πλαίσια λοιπόν της ενίσχυσης της οικονομικής ανάπτυξης, το 2004 η Επιτροπή της Βασιλείας εισήγαγε νέο εποπτικό πλαίσιο, γνωστό και ως Βασιλεία II το οποίο καθιέρωσε τους ακόλουθους τρεις θεμελιώδεις άξονες εποπτείας («Πυλώνες»):

- Τις μεθόδους προσδιορισμού των κεφαλαιακών απαιτήσεων έναντι των κινδύνων που τα πιστωτικά ιδρύματα κατά κανόνα αντιμετωπίζουν στο πλαίσιο της άσκησης των δραστηριοτήτων τους και καθιερώνονται κεφαλαιακές απαιτήσεις και για το λειτουργικό κίνδυνο (Πυλώνας 1).
- Τις αρχές, τα κριτήρια και τη διαδικασία με την οποία καταρχάς τα ίδια τα πιστωτικά ιδρύματα και κατ' ακολουθίαν η εποπτική αρχή αξιολογούν την επάρκεια των κεφαλαίων και των συστημάτων διαχείρισης κινδύνων κάθε πιστωτικού ιδρύματος χωριστά, σε σχέση με τους πάσης φύσεως κινδύνους πέραν από εκείνους που αντιμετωπίζονται στον Πυλώνα 1 (Πυλώνας 2).
- Τις υποχρεώσεις δημοσιοποίησης στοιχείων για την ενίσχυση της διαφάνειας και της πειθαρχίας της αγοράς με την παροχή στους ενδιαφερόμενους της δυνατότητας σύγκρισης τόσο της πολιτικής για τη διαχείριση κινδύνων, της κεφαλαιακής και οργανωτικής επάρκειας των πιστωτικών ιδρυμάτων, παρέχοντας έτσι κίνητρο για την βελτίωσή τους, όσο και των μεθόδων και πρακτικών που εφαρμόζουν οι εποπτικές αρχές (Πυλώνας 3).

Ωστόσο, τα στοιχεία επιμένουν στην οπτική ότι οι χώρες είναι κλειστά καθεστώτα καθώς δεν προωθούν τη διαφάνεια ως προς την πληροφόρηση, χρησιμοποιούν κρατικές τράπεζες προκειμένου να χρηματοδοτούν σύμφωνα με τα συμφέροντα των πολιτικά ισχυρών, περιορίζουν τον ανταγωνισμό για να προστατεύσουν τις προσκείμενες σε αυτές τράπεζες και δημιουργούν κανονισμούς έτσι ώστε οι τραπεζίτες να εξαρτώνται από τους πολιτικούς για να απολαμβάνουν ιδιαίτερη μεταχείριση.

Προκειμένου να υπάρξουν πιο εξελιγμένες και αποδοτικές τράπεζες, οι οποίες αποτελεσματικά θα ενθαρρύνουν και θα αξιοποιήσουν κατάλληλα τις οικονομίες της κοινωνίας δεν αρκεί μόνο να ενισχυθούν οι εποπτικές αρχές. Κρίνεται απαραίτητο να ανασυγκροτηθούν το πολιτικό, νομικό και εν γένει θεσμικό πλαίσιο με τέτοιο τρόπο που να προωθεί την παροχή στους ιδιώτες επενδυτές αξιόπιστων και συγκρίσιμων πληροφοριών σχετικά με τις τράπεζες ώστε να τους προσφέρονται όλα τα απαραίτητα εφόδια για να πιέσουν για πιο αποτελεσματική εταιρική διακυβέρνησή τους.

Η τρίτη συμφωνία της Βασιλείας (Βασιλεία III) είναι ένα παγκόσμιο κανονιστικό πρότυπο για την κεφαλαιακή επάρκεια των τραπεζών, τον έλεγχο της αγοράς και το άγχος του κινδύνου ρευστότητας. Συμφωνήθηκε από τα μέλη της Επιτροπής της Βασιλείας για την Τραπεζική Εποπτεία το 2010-11, και έχει προγραμματιστεί να εισαχθεί από το 2013 μέχρι το 2018. Η Βασιλεία III ενισχύει τις κεφαλαιακές απαιτήσεις και εισάγει νέες ρυθμιστικές απαιτήσεις για τη ρευστότητα και τη μόχλευση των τραπεζών.

Η Βασιλεία III, θα απαιτεί από τις τράπεζες να κατέχουν το 4,5% των κοινών μετοχών (από 2% σε Βασιλεία II) και 6% των βασικών ιδίων κεφαλαίων (από 4% σε Βασιλεία II) των σταθμισμένων στοιχείων του ενεργητικού (RWA). Η Βασιλεία III εισάγει επίσης πρόσθετες κεφαλαιακές εφεδρείες, (i) ένα υποχρεωτικό ρυθμιστικό διατήρησης του κεφαλαίου της τάξεως του 2,5% και (ii) αντικυκλικό απόθεμα ασφαλείας, το οποίο επιτρέπει στις εθνικές ρυθμιστικές αρχές να απαιτούν έως και άλλο 2,5% του κεφαλαίου κατά τις περιόδους υψηλής πιστωτικής επέκτασης.

Επιπλέον, η Βασιλεία III εισάγει ένα ελάχιστο 3% του δείκτη μόχλευσης και δύο απαιτούμενους δείκτες ρευστότητας. Ο δείκτης κάλυψης ρευστότητας απαιτεί από τις τράπεζες να διαθέτουν υψηλής ποιότητας ρευστοποιήσιμα στοιχεία ενεργητικού για την κάλυψη των συνολικών καθαρών εκροών τους σε μετρητά για πάνω από 30 μέρες.

Σύνοψη των προτεινόμενων αλλαγών

- Η ποιότητα, η συνέπεια, η διαφάνεια και η κεφαλαιακή βάση θα αυξηθούν.
- Ο κίνδυνος κάλυψης του πλαισίου κεφαλαιακής επάρκειας θα ενισχυθεί.
- Η Επιτροπή θα εισαγάγει ένα δείκτη μόχλευσης ως συμπληρωματικό μέτρο της Βασιλείας II, με βάση τον κίνδυνο πλαισίου.
- Η Επιτροπή παρουσιάζει μια σειρά μέτρων για την προώθηση της συσσώρευσης κεφαλαιακών αποθεμάτων σε περιόδους ευνοϊκής οικονομικής συγκυρίας, που μπορούν να αξιοποιηθούν σε περιόδους ακραίων καταστάσεων.
- Η Επιτροπή εισάγει ένα παγκόσμιο πρότυπο ελάχιστης ρευστότητας για τράπεζες με διεθνή δραστηριότητα.

Λόγω της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης, η ενδυνάμωση της κεφαλαιακής επάρκειας των τραπεζών αποτελεί άμεση προτεραιότητα για την εξυγίανση του τραπεζικού συστήματος. Σύμφωνα με το θεσμικό πλαίσιο λειτουργίας, ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στην ορθή διαχείριση και έλεγχο των υψηλού κινδύνου περιουσιακών στοιχείων του ενεργητικού των τραπεζών (RWA-Risk Weighted Assets). Τα RWAs αποτελούν σημαντικό μακρο- και μικρο- προληπτικό εργαλείο καθώς είναι ένα κοινό μέτρο σύγκρισης για τον αναλαμβανόμενο τραπεζικό κίνδυνο και συνδέουν τα επενδύμενα κεφάλαια με αυτόν, ενώ παράλληλα επισημαίνουν την εμφάνιση αποσταθεροποιητικών στοιχείων στο ενεργητικό.

Σε παγκόσμιο επίπεδο, η κατάταξη των τραπεζών σύμφωνα με την κεφαλαιακή τους επάρκεια είναι εξαιρετικά δύσκολη καθώς αυτή διαφέρει σημαντικά και εξαρτάται από το αν οι δείκτες κεφαλαίου είναι σταθμισμένοι βάσει του αναλαμβανόμενου κινδύνου. Επιπλέον, γεωγραφικά οι εν λόγω δείκτες καθοδηγούνται από το νομικό

περιβάλλον, το λογιστικό πλαίσιο, τους οικονομικούς κύκλους και την πιθανότητα χρεοκοπίας, τα επιχειρηματικά μοντέλα διοίκησης των τραπεζών, τη σύνθεση και τη μεθοδολογία των RWAs.

Τα RWAs των τραπεζικών ιδρυμάτων πρωτίστως διέπονται από το ακολουθούμενο θεσμικό πλαίσιο. Οι τράπεζες που υπόκειντο στη Βασιλεία I είχαν υψηλότερη πυκνότητα RWAs από αυτές που υπόκεινται στη Βασιλεία II. Το γεγονός αυτό είναι άμεσα συνυφασμένο με το στόχο της Βασιλείας II, που είναι η ανάπτυξη ενός εξελιγμένου συστήματος διοίκησης κινδύνου με λιγότερα RWAs και χαμηλότερες κεφαλαιακές απαιτήσεις. Η Βασιλεία 2.5 και III πρόκειται να ενισχύσει το πλαίσιο κεφαλαιακού κινδύνου σε όρους διαπραγμάτευσης παρεχόμενων χρηματοοικονομικών προϊόντων, προσαύξησης κινδύνου και εξασφάλισης των προσφερόμενων χρηματοδοτήσεων.

Η Βασιλεία I εισήγαγε το 1988 το πλαίσιο την κεφαλαιακής επάρκειας, το οποίο αμιγώς αναφερόταν στον πιστωτικό κίνδυνο, ενώ ο κίνδυνος αγοράς προστέθηκε αργότερα. Μεταξύ του 2004 και του 2009, η Βασιλεία II επανεξέτασε τον τρόπο υπολογισμού των RWAs και συμπεριέλαβε και το λειτουργικό κίνδυνο. Έτσι, σήμερα η κεφαλαιακή επάρκεια υπολογίζεται βάσει των τριών ανωτέρω στοιχείων κινδύνου που οι τράπεζες αντιμετωπίζουν. Η Βασιλεία II προσδιορίζει τα σταθμά κινδύνου σύμφωνα με την ποιότητα των στοιχείων του ενεργητικού, η οποία μετράται είτε εξωτερικά από οίκους αξιολόγησης πιστωτικού κινδύνου (CRAs-credit rating agencies) είτε εσωτερικά μέσω των συστημάτων αξιολόγησης, που το εκάστοτε τραπεζικό ίδρυμα έχει δημιουργήσει.

Η Βασιλεία I όρισε δύο "βαθμίδες" κεφαλαίου. Ο πρώτος Πυλώνας ("Tier 1") αποτελείται κυρίως από κοινές μετοχές και από κατηγορίες προνομιούχων μετοχών που μοιάζουν με κοινές. Ο δεύτερος Πυλώνας ("Tier 1") προσθέτει άλλες μορφές προνομιούχων μετοχών, χρεόγραφα μειωμένης εξασφάλισης και λογιστικά αποθεματικά που παρέχουν προστασία ανάλογη με αυτή των άλλων τύπων κεφαλαίου. Τα πιστωτικά ιδρύματα επικεντρώνονται κυρίως στην πρώτη κατηγορία.

Η επιτροπή απαίτησε επιπρόσθετα την αφαίρεση της υπεραξίας και και άλλων λογιστικών περιουσιακών στοιχείων ή τον περιορισμό τους.

Η Βασιλεία 2.5 και η Βασιλεία III εισάγουν ουσιαστικές αλλαγές στα θέματα κινδύνου αγοράς. Οι τρεις σημαντικότερες αλλαγές είναι η εισαγωγή του IRC (incremental risk charge), το οποίο είναι σχεδιασμένο για να νικήσει τον κίνδυνο πτώχευσης των εξασφαλίσεων, του VAR (value at risk) και του CVA (credit valuation adjustment).

Η Βασιλεία III εισάγει βαθμιαία ένα νέο δείκτη φερεγγυότητας, το βαθμό μόχλευσης. Ουσιαστικά, αλλάζει μόνο τον αριθμητή του κλάσματος του δείκτη ριψοκύνδυνων κεφαλαίων, ενώ οι αλλαγές που εισάγει για τα RWAs είναι πολύ πιο περιορισμένες. Αυξάνει την απαιτούμενη ποιότητα του κεφαλαίου, αυξάνει την ελάχιστη απαιτούμενη κεφαλαιακή επάρκεια, δημιουργεί ένα αμυντικό περιθώριο κεφαλαίου, και εισάγει έναν παγκοσμίως απαιτούμενο δείκτη μόχλευσης. Οι συστημικά σημαντικές τράπεζες (SIBs- systemically important banks) υπόκεινται σε μία επιπλέον κεφαλαιακή απαίτηση, όπου κάθε 2,5% RWAs θα πρέπει να αντιστοιχίζονται με 1% κεφάλαια.

Ο πιστωτικός κίνδυνος υπολογίζεται ακόμα σύμφωνα με τη Βασιλεία I ή II. Κατά τη Βασιλεία I, υπάρχουν μόνο πέντε επιλογές για τα σταθμά κινδύνου: 0,10,20,50 και 100%, και τέσσερις κατηγορίες στοιχείων ενεργητικού: απαιτήσεις, τράπεζες, στεγαστικά δάνεια και επιχειρηματικά δάνεια. Η Βασιλεία II ήλπιζε να προχωρήσει από την προσέγγιση του “ενός μεγέθους για όλους” στη πιο εξειδικευμένη αντιμετώπιση των τραπεζικών κεφαλαίων. Σκοπός ήταν να προσφέρει μια επαναστατική προσέγγιση για τον υπολογισμό του απαιτούμενου κεφαλαίου. Για αυτό το λόγο, τράπεζες που θα πληρούσαν μια σειρά ποσοτικών και ποιοτικών κριτηρίων θα είχαν τη δυνατότητα να χρησιμοποιούν μεθοδολογίες πιο ευαίσθητες στον κίνδυνο. Υπό το πρίσμα της Βασιλείας II, ο πιστωτικός κίνδυνος υπολογίζεται βάσει τριών διαφορετικών προσεγγίσεων, ήτοι την τυποποιημένη προσέγγιση, τη θεμελιωμένη εσωτερική διαβάθμιση (F-IRB) και την προχωρημένη εσωτερική διαβάθμιση (A-IRB).

Για τον κίνδυνο αγοράς το 2009 τροποποιήσεις της Βασιλείας 2.5 και III, συνέβαλαν σημαντικά και συνέκλιναν στον υπολογισμό του κινδύνου αγοράς για τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα. Για το λειτουργικό κίνδυνο υπάρχουν επίσης τρεις διαφορετικές προσεγγίσεις, συγκεκριμένα, η προσέγγιση του βασικού δείκτη σύγκρισης, η τυποποιημένη προσέγγιση ή TSA και η προσέγγιση εσωτερικής μέτρησης.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

5. ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ ΙΙΙ

5.1. Εισαγωγή

Ο πυρήνας των κανόνων της Βασιλείας σχετικά με το κεφάλαιο αντανακλά την πεποίθηση ότι το απαραίτητο επίπεδο διαθέσιμων κεφαλαίων εξαρτάται πρωταρχικά από την επικινδυνότητα των στοιχείων ενεργητικού των τραπεζών. Καθώς σκοπός της ύπαρξης των διαθεσίμων είναι η προστασία ενάντια στον κίνδυνο, είναι εύλογο ότι απαιτείται μεγαλύτερο ποσό διαθεσίμων όταν αναλαμβάνεται υψηλότερος κίνδυνος. Συνεπώς, θα πρέπει να υπάρχει μια σχέση αναλογίας μεταξύ αναλαμβανόμενου κινδύνου και διαθεσίμων. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στη μεριά του ενεργητικού αφού οι υποχρεώσεις είναι γενικά γνωστές με μεγαλύτερη ακρίβεια καθώς μια κατάθεση ή ένα ομόλογο θα αποπληρωθούν από τη μεριά της τράπεζας σύμφωνα με τους συμβατικούς όρους. Σε αντίθεση με τις υποχρεώσεις, τα στοιχεία ενεργητικού των τραπεζών ενδέχεται να έχουν μεταβαλλόμενη αξία είτε ανοδικά είτε καθοδικά. Ιδιαίτερα, τα τραπεζικά δάνεια, λόγω του πιστωτικού κινδύνου, υπάρχει το ενδεχόμενο να μην αποπληρωθούν και οι εξασφαλίσεις τους να απωλεστούν ή να πρέπει να ρευστοποιηθούν σε χρονική περίοδο όπου η εμπορική τους αξία είναι χαμηλότερη.

Οι τράπεζες έχουν μικρή ρευστότητα διότι τα ρευστά διαθέσιμα έχουν κόστος ευκαιρίας. Συγκρινόμενα με τα δάνεια και τις άλλες επενδύσεις τα ρευστά διαθέσιμα έχουν μικρότερη απόδοση. Τα μεν χρήματα στα χρηματοκιβώτια έχουν μηδενική απόδοση, τα δε χρήματα στις κεντρικές τράπεζες έχουν μηδενική ή ελάχιστη απόδοση αναλόγως το ισχύον κατά τόπο θεσμικό πλαίσιο. Τα ρευστά διαθέσιμα είναι στη διάθεση της τράπεζας όταν τα χρειαστεί, δεν ενέχουν δηλαδή κίνδυνο ρευστότητας και σε αντίθεση με τα δάνεια δεν έχουν πιστωτικό κίνδυνο. Δεδομένου όμως ότι οι τράπεζες έχουν ως σκοπό τη μεγιστοποίηση των κερδών τους, έχουν κίνητρο να κρατούν όσο το δυνατόν χαμηλότερα ρευστά διαθέσιμα. Επομένως, έχουν το κίνητρο να κρατήσουν υπό μορφή ρευστών διαθεσίμων, μόνο μικρό μέρος των καταθέσεων. Το κίνητρο αυτό ενισχύει και η πίεση του ανταγωνισμού μεταξύ των τραπεζών.

Η έλλειψη ρευστότητας μπορεί να οδηγήσει μια φερέγγυα τράπεζα σε πτώχευση και κατ' επέκταση να προκαλέσει απώλεια της εμπιστοσύνης στο τραπεζικό σύστημα. Ως αποτέλεσμα ακόμα και οι πιο συντηρητικές τράπεζες, με αρκετή ρευστότητα υπό κανονικές συνθήκες, να οδηγηθούν και εκείνες συμπαρασυρόμενες σε πτώχευση, προκαλώντας έτσι μια γενικότερη τραπεζική κρίση. Επεξηγηματικά, λόγω της μικρής ρευστότητας μιας τράπεζας αλλά και της ασυμμετρίας μεταξύ του ενεργητικού και του παθητικού των τραπεζών σχετιζόμενης με το μετασχηματισμό διάρκειας, τον οποίο επιτελούν, μια συνηθισμένη τραπεζική συναλλαγή, όπως μια απλή ανάληψη, μπορεί να οδηγήσει σε μια παροδική έλλειψη ρευστότητας. Δηλαδή, να μην έχει η τράπεζα αρκετά διαθέσιμα ώστε να καλύψει της βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις της, να μη δύναται επομένως να πραγματοποιήσει τις πληρωμές της. Η δε πρόβλεψη του θεσμικού πλαισίου δίνει κίνητρο στους καταθέτες να αποσύρουν τα χρήματά τους με τις πρώτες ενδείξεις ή φήμες προβλημάτων. Όποιος προλάβει, λόγω της χαμηλής ρευστότητας αποσύρει τα χρήματά του. Οι υπόλοιποι θα τα εισπράξουν με καθυστέρηση από τον οργανισμό που εγγυάται τις καταθέσεις ή κατόπιν εκκαθάρισης της πτωχευμένης τράπεζας.

Όπως γίνεται κατανοητό από τα ανωτέρω, από μικροοικονομική οπτική, τα ρευστά διαθέσιμα μαζί με τα χορηγούμενα δάνεια και τις λοιπές επενδύσεις ως στοιχεία του ενεργητικού μιας τράπεζας αλληλεπιδρούν με στοιχεία του παθητικού, ήτοι τις καταθέσεις, τη χρηματοδότηση της τράπεζας μέσω των αγορών χρήματος και κεφαλαίων και την καθαρή της θέση. Μακροοικονομικά ωστόσο, καθώς οι τράπεζες αποτελούν μεγάλο κομμάτι του χρηματοοικονομικού κυκλώματος, αλλά και τις οικονομίας γενικότερα, η οικονομική κατάσταση αλλά και η λειτουργία των τραπεζών επηρεάζει άμεσα το κοινωνικό σύνολο ως προς τις οικονομικές συνθήκες στις οποίες ζει και δραστηριοποιείται και επομένως ως προς το βιοτικό του επίπεδο.

Σύμφωνα με το νέο θεσμικό πλαίσιο το οποίο διαμορφώθηκε κατόπιν της πρόσφατης οικονομικής κρίσης, απαιτούνται υψηλότερα ρευστά διαθέσιμα συνέπεια του οποίου είναι η μείωση του παρεχόμενου δανεισμού προς το κοινό, ήτοι νοικοκυριά και επιχειρήσεις. Πέρα από το γεγονός ότι αυτό έχει άμεσο αντίκτυπο στα βραχυχρόνια κέρδη των τραπεζών, η μείωση του παρεχόμενου δανεισμού συνεπάγεται τη μείωση των διαθέσιμων κεφαλαίων για κατανάλωση και επενδύσεις αναφορικά με το οικονομικό κύκλωμα.

Από τη μεριά των νοικοκυριών λιγότερη διαθεσιμότητα δανείων σημαίνει λιγότερο διαθέσιμο εισόδημα, χαμηλότερα επίπεδα ιδιωτικής κατανάλωσης και λιγότερες επενδύσεις σε ακίνητα, μετοχές και ομόλογα. Συνεπώς, το εμπόριο και η αγορά των επενδύσεων πλήττονται. Από τη μεριά των επιχειρήσεων, περαιτέρω αρνητική επίδραση στις επενδύσεις έχει η μειωμένη δυνατότητα των μεγάλων επιχειρήσεων να αντλήσουν κεφάλαια από τις αγορές χρήματος και κεφαλαίων εκδίδοντας νέες μετοχές και ομόλογα καθώς το κόστος είναι υψηλότερο. Παράλληλα, η μείωση της ζήτησης των μετοχών και η χειροτέρευση της οικονομικής κατάστασης των επιχειρήσεων, μειώνει τις τιμές των μετοχών. Οι μειωμένες τιμές τους μειώνουν την πρόσβαση σε δανεισμό των μικρών επιχειρήσεων καθώς αυξάνεται ο πιστωτικός τους κίνδυνος και ως εκ τούτου μειώνεται η πιστοληπτική τους ικανότητα. Το περιγραφόμενο αυτό γεγονός μπορεί να οδηγήσει ακόμα και στη μείωση των θέσεων εργασίας με άμεσο αντίκτυπο στην οικονομική κατάσταση των νοικοκυριών. Η κακή οικονομική κατάσταση των νοικοκυριών μειώνει ακόμα περισσότερο την πρόσβασή τους σε δανεισμό καθώς επηρεάζει αρνητικά τη φερεγγυότητά τους. Κατά αυτόν τον τρόπο, δημιουργείται ένας φαύλος κύκλος δυσάρεστων οικονομικών καταστάσεων ο οποίος ανατροφοδοτείται συνεχώς.

Η δυναμική των ενδογενών πιστωτικών κύκλων σε περιόδους υφέσεως μειώνει τη διαθεσιμότητα και τη ζήτηση δανείων με αποτέλεσμα να μειώνονται οι επενδύσεις και η κατανάλωση επιταχύνοντας έτσι την ύφεση και οδηγώντας τελικά στην περαιτέρω μείωση της διαθεσιμότητας και της ζήτησεως δανείων ενισχύοντας έτσι τη δημιουργία ενός επαναλαμβανόμενου φαύλου κύκλου. Η ταχεία μείωση του ΑΕΠ και η συν αυτή μείωση της κερδοφορίας των επιχειρήσεων και των τιμών των μετοχών και των ακινήτων καθώς και η αύξηση της ανεργίας μπορούν να επηρεάσουν αρνητικά τις προσδοκίες των νοικοκυριών και των επιχειρήσεων.

Μια μελέτη του ΟΟΣΑ (Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης εκτιμά ότι οι μεσοπρόθεσμες συνέπειες της εφαρμογής της Βασιλείας III σχετικά με την αύξηση του ΑΕΠ είναι της τάξης του $-0,05\%$ έως $-0,15\%$ ανά έτος. Η οικονομική απόδοση επηρεάζεται κυρίως από την αύξηση των spreads των τραπεζικών χορηγήσεων καθώς οι τράπεζες αντιμετωπίζουν μια αύξηση του κόστους άντλησης ρευστότητας, λόγω των υψηλότερων κεφαλαιακών απαιτήσεων. Προκειμένου να ανταποκριθούν στις κεφαλαιακές απαιτήσεις αποτελεσματικά, οι τράπεζες εκτιμάται ότι έως το 2015 θα αυξηθούν τα spreads δανεισμού κατά μέσο όρο κατά περίπου

15 μονάδες βάσης. Οι κεφαλαιακές απαιτήσεις που αναμένεται να τεθούν σε ισχύ από το 2019 θα μπορούσαν να αυξήσουν τα spreads τραπεζικού δανεισμού κατά περίπου 50 μονάδες βάσης. Οι εκτιμώμενες επιπτώσεις στη μείωση (ή καθυστερημένη αύξηση) των επιτοκίων νομισματικής πολιτικής αναμένονται κατά περίπου 30 με 80 μονάδες βάσης.

Συνοψίζοντας, το μεγαλύτερο κόστος προέρχεται από την πτώχευση νοικοκυριών και επιχειρήσεων που δε μπορούν να εξυπηρετήσουν τα δάνειά τους. Επακολούθως, αντιμετωπίζουν προβλήματα και οι τράπεζες λόγω των πολλών μη εξυπηρετούμενων δανείων. Μεγενθύνοντας αυτά τα προβλήματα οι τράπεζες περιορίζουν τις χρηματοδοτήσεις, φέρνοντας σε δύσκολη θέση επιχειρήσεις και νοικοκυριά που δεν είχαν δανειστεί πέρα από τις δυνατότητές τους. Ως συνέπεια δημιουργείται υψηλό ποσοστό ανεργίας, αυξάνεται ο πληθωρισμός, υπάρχει υψηλό έλλειμμα στο ισοζύγιο των τρεχουσών συναλλαγών, σημαντικό έλλειμμα του κρατικού προϋπολογισμού και κατά συνέπεια υψηλό και ταχύτατα αυξανόμενο εθνικό χρέος.

5.2. Εκτιμήσεις

Η λογική του θεσμικού πλαισίου

Οι τρεις κύριοι στόχοι του θεσμικού πλαισίου θα πρέπει να είναι η ενδυνάμωση της συστημικής σταθερότητας, η διατήρηση της ασφάλειας των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων και η προστασία των πελατών τους.

Υπάρχουν ευδιάκριτα όρια για το τι η ύπαρξη ρυθμιστικών κανόνων και η επίβλεψη μπορούν να επιτύχουν στην πράξη. Τίποτα δεν έχει τη δυνατότητα να αντικαταστήσει την ευθύνη του εσωτερικού ελέγχου και της εσωτερικής εποπτείας έναντι των μετόχων και των διοικούντων των οικονομικών ιδρυμάτων. Η εξωτερική εποπτεία από επίσημους οίκους δεν αποτελεί εναλλακτική για τις διαδικασίες και την ευθύνη της εσωτερικής εποπτείας.

Οι νόμοι, οι κανονισμοί και εποπτικές ενέργειες παρέχουν κίνητρα στις επιχειρήσεις που ρυθμίζονται να προσαρμόσουν τις δράσεις και τη συμπεριφορά τους, και να ελέγχουν τους δικούς τους κινδύνους εσωτερικά. Μέσα σε αυτό το γενικό πλαίσιο, η ρύθμιση περιλαμβάνει μια διαδικασία δημιουργίας συμβάσεων παροχής κινήτρων,

έτσι ώστε οι ρυθμιζόμενες επιχειρήσεις να συμπεριφέρονται με τρόπο συνεπή με τους κοινωνικούς στόχους της συστημικής σταθερότητας και την προστασία των επενδυτών. Εάν οι συμβάσεις παροχής κινήτρων είναι καλά σχεδιασμένες προκαλούν την κατάλληλη συμπεριφορά των επιχειρήσεων. Αντιστρόφως, εάν είναι άσχημα και ακατάλληλα σχεδιασμένες, θα μπορούσαν να αποτύχουν στη μείωση του συστημικού κινδύνου, ή να έχουν ανεπιθύμητες παρενέργειες, όπως άσκοπη αύξηση της τιμής των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών.

Οι βασικοί στόχοι του δημοσιονομικού κανονισμού αναφορικά με το τραπεζικό σύστημα είναι να διατηρήσουν τη συστημική σταθερότητα, να διατηρήσουν την ασφάλεια και την ευρωστία των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων και να προστατεύσουν τον καταναλωτή. Εντοπίζονται δύο γενικοί τύποι ρύθμισης και εποπτείας, η προληπτική ρύθμιση και η διεξαγωγή της ρύθμισης των επιχειρήσεων. Η προληπτική ρύθμιση επικεντρώνεται στη φερεγγυότητα την ασφάλεια και ευρωστία των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων. Η διεξαγωγή της ρύθμισης των επιχειρήσεων, που επικεντρώνεται στο πώς οι χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις συμπεριφέρονται στους πελάτες τους.

Η υπόθεση για την προληπτική ρύθμιση και εποπτεία των χρηματοπιστωτικών εταιρειών είναι ότι καταναλωτές δεν είναι στην πράξη σε θέση να κρίνουν την ασφάλεια και την ευρωστία των χρηματοπιστωτικών επιχειρήσεων. Η προληπτική ρύθμιση είναι αναγκαία λόγω της ατελούς πληροφόρησης των πελατών και τα προβλήματα που σχετίζονται με τις υπηρεσίες και τη φύση των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων.

Το σκεπτικό για την Οικονομική δημοσιονομικού κανονισμού συνδέεται με την αύξηση των επιτοκίων των δανείων που μπορεί να μειώσει τις αποδόσεις της τράπεζας λόγω της αύξησης των επισφαλών δανείων. Μια τέτοια έκβαση μπορεί να διαβρώσει τη ροή των κερδών της εκάστοτε τράπεζας με αποτέλεσμα η καθαρή επίδραση στην αγοραία αξία της τράπεζας να είναι διφορούμενη.

Ένα επιπλέον οικονομικό σκεπτικό για τη ρύθμιση των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών αφορά την εμπιστοσύνη των καταναλωτών. Η γνωστή ύπαρξη ασύμμετρης πληροφόρησης μπορεί, υπό κάποιες συνθήκες να προκαλέσει τη μείωση της ζήτησης των καταναλωτών για τις τραπεζικές υπηρεσίες και τις συμβάσεις. Σε μια κατάσταση όπου οι καταναλωτές γνωρίζουν ότι υπάρχουν καλά και κακά χρηματοοικονομικά προϊόντα, λόγω των ανεπαρκών, αναξιόπιστων πληροφοριών, δεν είναι σε θέση να διακρίνουν τι ακριβώς αγοράζουν επειδή η ποιότητα αποκαλύπτεται μόνο μετά την πάροδο του χρόνου, έτσι η ζήτηση για ορισμένα προϊόντα μπορεί να μειωθεί.

Άξιοσημείωτο ωστόσο είναι ότι αν η αίσθηση ότι η ύπαρξη κανονισμών είναι χωρίς κόστος συνδυαστεί με ρυθμιστές που απεχθάνονται τον κίνδυνο, υπάρχει πολύ έντονο το ενδεχόμενο υπερβολικής ζήτησης ρυθμιστικών κανόνων από την πλευρά των καταναλωτών και υπερβολικής προσφοράς από την πλευρά των ρυθμιστών. Το γεγονός αυτό επιφέρει σημαντικά κόστη τα οποία διοχετεύονται στις τιμές των χρηματοοικονομικών προϊόντων. Αν το θεσμικό πλαίσιο είναι υπερβολικό ή επικεντρώνεται σε ακατάλληλα πεδία τότε αναπόφευκτα κόστη θα επιβαρύνουν το κοινωνικό σύνολο, τα οποία δύνανται να εντύνουν τα οικονομικά κόστη, τα οποία το θεσμικό πλαίσιο είναι σχεδιασμένο να αποφύγει. Καθώς ως γνωστόν, σκοπός του θεσμικού πλαισίου είναι να αλλάξει τη συμπεριφορά των τραπεζικών ιδρυμάτων των οποίων τη λειτουργία διέπει.

Για όλους τους παραπάνω λόγους, οι προσδοκίες σχετικά με το τι οι κανονισμοί, ο έλεγχος και η εποπτεία μπορούν να επιτύχουν θα πρέπει να διαχειριστούν σε ρεαλιστικό επίπεδο. Ως εκ τούτου, θα πρέπει να υπάρξει μια δημόσια πολιτική αναγνώρισης σχετικά με τα όρια του θεσμικού πλαισίου, το οποίο κατέχει μόνο έναν περιορισμένο ρόλο. Ακόμα και προς αυτή την κατεύθυνση μπορεί να αποτύχει σε περίπτωση που δεν καλυφθούν όλοι οι κίνδυνοι και που το επιθυμητό επίπεδο κανονισμών και εποπτείας δεν καταφέρει να εξαλείψει την πιθανότητα οι πελάτες των τραπεζικών ιδρυμάτων να κάνουν κακές επιλογές οικονομικών συμβολαίων.

Αντικρουόμενες Προσεγγίσεις

Χρησιμοποιώντας τις τράπεζες για την άμεση χρηματοδότηση του κράτους, το τραπεζικό σύστημα είναι ιδιαίτερα σημαντικό για την επιτυχία της οικονομίας. Ως εκ τούτου, ο έλεγχος του είναι επίσης κρίσιμος για την επιτυχία και την πολιτική επιβίωση των κυβερνήσεων. Παρόλο που το γεγονός αυτό φαίνεται να είναι δημόσια υπόθεση, το ιδιωτικό ενδιαφέρον είναι ακόμα πιο έντονο στο βαθμό όπου οι πολιτικοί έχουν τη δυναμική να κατευθύνουν τις πιστοδοτήσεις σύμφωνα με τα συμφέροντα των ιδίων αλλά και των υποστηρικτών τους. Είναι εξάλλου γνωστό ότι σε πολλές αναπτυσσόμενες χώρες μια μικρή ομάδα οικογενειών ή εταιρειών συχνά ελέγχει μεγάλο μέρος της οικονομίας και επιδρά στο τραπεζικό σύστημα.

Με γνώμονα το δημόσιο συμφέρον, επιλέγοντας προσεκτικά τις τράπεζες που εισάγονται στο εγχώριο τραπεζικό σύστημα, προωθείται η χρηματοπιστωτική σταθερότητα και προστατεύεται η οικονομία από τις αρνητικές επιδράσεις μίας τραπεζικής πτώχευσης.

Καθώς τα υπόλοιπα κριτήρια εισαγωγής στην τραπεζική αγορά πληρούνται, η νεοεισαχθείσα τράπεζα θα πρέπει να διαθέτει ένα αρχικό ελάχιστο απαιτούμενο κεφάλαιο. Στη συνέχεια, καθώς εδραιώνεται στην αγορά οφείλει να διαθέτει σύμφωνα με τα καθοριζόμενα ένα ελάχιστο ποσό διαθέσιμων το οποίο εκφράζεται ως ποσοστό επί των συνολικών κεφαλαίων της. Σημειώνεται δε ότι ο κανονισμός επί των διαθέσιμων κεφαλαίων συμβάλλει στην αποφυγή ανάληψης υπερβολικού ρίσκου από τη μεριά των τραπεζιών αλλά και στην αποφυγή σημαντικών απωλειών.

Ένα σημαντικό κομμάτι του θεσμικού πλαισίου που διέπει τη λειτουργία των τραπεζών είναι το δίκτυ ασφαλείας που τους παρέχεται. Σημαντικές συνιστώσες του αποτελούν ο δανειστής έκτακτης ανάγκης, όπου συνήθως είναι μια κεντρική τράπεζα και η ύπαρξη ενός συστήματος αποταμίευσης για λόγους ασφάλειας. Η χρησιμότητα της ύπαρξης ενός συστήματος αποταμίευσης είναι διττή, καθώς προστατεύει τους μικρούς καταθέτες και παράλληλα διαφυλάσσει τα τραπεζικά ιδρύματα από ενδεχόμενη πτώχευση.

Εκτίμηση του κόστους

Η πρόσφατη χρηματοπιστωτική κρίση υπογράμμισε το τεράστιο οικονομικό κόστος που παράγεται από υφέσεις που σχετίζονται με σοβαρές οικονομικές κρίσεις. Ως εκ τούτου η μεταρρύθμιση της ρύθμισης των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων και αγορών είναι εξαιρετικά σημαντική και αναμένεται να έχει μεγάλα οφέλη για την κοινωνία. Ωστόσο, τα υψηλότερα απαιτούμενα περιθώρια ασφάλειας όσον αφορά την κεφαλαιακή επάρκεια και ρευστότητα προβλέπεται ότι θα οδηγήσουν σε αύξηση του λειτουργικού κόστους των δανειστών, που επηρεάζουν τους πελάτες των τραπεζών, τους εργαζόμενους και τους επενδυτές. Όμως, οι τράπεζες φαίνεται να έχουν την ικανότητα να προσαρμοστούν στις ρυθμιστικές αλλαγές χωρίς ενέργειες που θα βλάψουν την ευρύτερη οικονομία.

Ένα από τα διδάγματα από την πρόσφατη χρηματοπιστωτική κρίση είναι ότι οι τράπεζες θα πρέπει να κατέχουν σημαντικά υψηλότερα επίπεδα κεφαλαίου. Η Επιτροπή της Βασιλείας για την Τραπεζική Εποπτεία (Basel Committee ή BCBS), με την τελική έγκριση από τους ηγέτες της G-20, αύξησε το ελάχιστο ποσοστό ιδίων κεφαλαίων, ήτοι από 2 τοις εκατό των σταθμισμένων στοιχείων ενεργητικού έως 7 τοις εκατό, το οποίο περιλαμβάνει ένα 2,5 τοις εκατό "Ρυθμιστικό διατήρησης". Τράπεζες πάνω από αυτό το επίπεδο, αλλά κάτω από το στόχο του 7 τοις εκατό θα έχουν σοβαρούς περιορισμούς λειτουργίας, συμπεριλαμβανομένων των ορίων για τις αποζημιώσεις και τις πληρωμές προς τους μετόχους. Επίσης, τέθηκε και το ελάχιστο της ποιότητας των κεφαλαίων. Η συμφωνία της Βασιλείας III είναι η τελευταία ολοκληρωμένη συμφωνία τους σχετικά με τα ελάχιστα ρυθμιστικά πρότυπα για το τραπεζικό κεφάλαιο και τις απαιτήσεις ρευστότητας, τα οποία αναμένεται να εφαρμοστούν το 2013.

Ένα άλλο δίδαγμα από την κρίση ήταν ότι ορισμένα χρηματοοικονομικά μέσα, καθώς και ορισμένοι τύποι περιουσιακών στοιχείων, δεν ήταν στην πραγματικότητα διαθέσιμα και επομένως κατάλληλα ώστε να προστατεύσουν τις τράπεζες σε μια σοβαρή, εκτεταμένη οικονομική κρίση. Ως αποτέλεσμα, η Βασιλεία III αποκλείει τα στοιχεία μειωμένης εξασφάλισης, καθώς και ορισμένες άλλες κινητές αξίες από τον ορισμό του κεφαλαίου. Κατά τη Βασιλεία III κεφαλαιακές απαιτήσεις πρέπει να βασίζονται κυρίως σε σταθμισμένα στοιχεία του ενεργητικού (RWA).

Η κρίση υπογράμμισε την κρισιμότητα προβλημάτων ρευστότητας των μεμονωμένων ιδρυμάτων, καθώς είχαν τη δυναμική μετάδοσης των προβλημάτων σε όλοκληρο το τραπεζικό σύστημα και κατ' επέκταση στο σύνολο της χρηματοπιστωτικής αγοράς. Ως εκ τούτου, η συμφωνία της Βασιλείας III περιλαμβάνει δύο νέες απαιτήσεις ρευστότητας, το δείκτη κάλυψης ρευστότητας (LCR) και ο δείκτης καθαρής σταθερής χρηματοδότησης (NSFR).

Ο LCR είναι ουσιαστικά ένα τυποποιημένο τεστ κοπώσεως για την ικανότητα του ιδρύματος να αντέχει σε πάγωμα της ρευστότητας που διαρκεί 30 ημέρες. Αυτό αντιπροσωπεύει την απώλεια που θα προέκυπτε αν το περιουσιακό στοιχείο θα έπρεπε να ρευστοποιηθεί στη μέση μιας σοβαρής οικονομικής κρίσης. Ασφαλή, βραχυπρόθεσμα περιουσιακά στοιχεία έχουν μια σχετικά μικρή μείωση αποτιμώμενης αξίας, ενώ πιο επικίνδυνα ή πιο μακροπρόθεσμα περιουσιακά στοιχεία έχουν υψηλότερες περικοπές αποτίμησης. Ο LCR είναι ο λόγος των συνολικών περιουσιακών στοιχείων, μετά τις περικοπές ρευστότητας, με τις συνολικές εκροές σε μετρητά. Η αναλογία θα πρέπει να υπερβαίνει τα 100 τοις εκατό, πράγμα που σημαίνει ότι τα περιουσιακά στοιχεία, μετά από περικοπές, μπορούν να προσφέρουν περισσότερα από αρκετά κεφάλαια για την κάλυψη των ταμειακών εκροών. Οι Εποπτικές Αρχές ξεκίνησαν την παρακολούθηση του LCR το 2011, αλλά η αναλογία θα απαιτείται μόνο ως ένα ελάχιστο πρότυπο που αναμένεται να ξεκινήσει να εφαρμόζεται το 2015.

ΒΑΣΙΛΕΙΑ III και LCR

	1 Ιανουαρίου 2015	1 Ιανουαρίου 2016	1 Ιανουαρίου 2017	1 Ιανουαρίου 2018	1 Ιανουαρίου 2019
(LCR)	60%	70%	80%	90%	100%

Το NSFR προορίζεται να καλύψει τους κινδύνους που απορρέουν από τις υπερβολικές αναντιστοιχίες ληκτότητας μεταξύ στοιχείων του ενεργητικού και του παθητικού. Η αναλογία αυτή αφορά το συνολικό ποσό των στοιχείων του ενεργητικού στο σύνολο των υποχρεώσεων που λήγουν σε λιγότερο από ένα έτος. Ο λόγος του NSFR απαιτεί ότι η ρευστότητα περιουσιακών στοιχείων και ένα μικρό μέρος των εκτός ισολογισμού υποχρεώσεων ενδεχόμενα να συνδυάζεται με σταθερές πηγές χρηματοδότησης.

Το Institute of International Finance (IIF, 2011) προβλέπει ότι οι προτεινόμενες μεταρρυθμίσεις θα οδηγήσουν σε μείωση της ετήσιας παραγωγής στις προηγμένες οικονομίες κατά περίπου 3 τοις εκατό το 2015. Οι επίσημες εκτιμήσεις, ιδιαίτερα εκείνων από την Τράπεζα Διεθνών Διακανονισμών (BIS), προτείνουν μια πολύ μικρότερη μείωση. Η εύρεση μίας υγιούς συναίνεσης σχετικά με το κόστος της μεταρρύθμισης είναι κρίσιμη. Εάν η πραγματική τιμή του κόστους είναι πολύ υψηλή, οι μεταρρυθμίσεις θα πρέπει να επαναξιολογηθούν για τη βελτίωση της σχέσης κόστους-οφέλους.

Βασιλεία III και Ευρωπαϊκή Τραπεζική- Επιπτώσεις και Προκλήσεις Εφαρμογής (McKinsey & Company,11/2010)

Η εν λόγω ιδιωτική μελέτη εκτιμά ότι η Βασιλεία III θα έχει σημαντικό αντίκτυπο στον τραπεζικό τομέα, καθώς αναμένεται ότι θα μειώσει την απόδοση των ιδίων κεφαλαίων (ROE) για το μέσο όρο των τραπεζών κατά περίπου 4 ποσοστιαίες μονάδες στην Ευρώπη και περίπου 3 ποσοστιαίες μονάδες στις Ηνωμένες Πολιτείες.

Οι τράπεζες λιανικής αναμένεται να επηρεαστούν λιγότερο, αν και ως ιδρύματα με πολύ χαμηλή αναλογία κεφαλαίου θα μπορούσαν να βρεθούν υπό σημαντική πίεση. Οι επιχειρηματικές τράπεζες θα επηρεαστούν κυρίως σε εξειδικευμένες μορφές δανεισμού και τη χρηματοδότηση του εμπορίου. Οι επενδυτικές τράπεζες θα επηρεαστούν ιδιαίτερα στον τομέα των συναλλαγών και την τιτλοποίηση των επιχειρήσεων.

Οι τράπεζες ήδη προσπαθούν να διαχειριστούν του ROE στο νέο περιβάλλον με τη μείωση του κόστους και την προσαρμογή των τιμών. Υπάρχουν, ωστόσο, μια σειρά από πρόσθετες παρεμβάσεις, τόσο γενικά και ειδικά με τη Βασιλεία III, που οι τράπεζες θα πρέπει να εξετάσουν. Ο νέος κανονισμός φιλοδοξεί να καταστήσει το τραπεζικό σύστημα ασφαλέστερο και να αποκαταστήσει πολλές από τις ελλείψεις που παρατηρήθηκαν κατά την κρίση. Σκοπός είναι η βελτίωση της ποιότητας και του βάθους του κεφαλαίου, η ανανέωση της εστίασης για τη διαχείριση της ρευστότητας και η ώθηση των τραπεζών να βελτιώσουν την υποκείμενη διαχείριση των κινδύνων που αντιμετωπίζουν. Πρέπει να σημειωθεί ότι σχετίζονται με τους βραχυπρόθεσμους και μακροπρόθεσμους δείκτες ρευστότητας. Η βραχυπρόθεσμη

αναλογία χρηματοδότησης οδηγείται από δύο παράγοντες: το ρυθμιστικό ρευστότητας στο ενεργητικό του ισολογισμού και την εκροή από την πλευρά των υποχρεώσεων. Πιο μακροπρόθεσμη χρηματοδότηση από την πλευρά των υποχρεώσεων σημαίνει λιγότερη εκροή, ως εκ τούτου, μια υψηλότερη αναλογία ρευστότητας και ένα μικρότερο χάσμα ρευστότητας.

Εκτιμάται ότι το συνολικό έλλειμμα σε βραχυπρόθεσμη χρηματοδότηση λόγω του νέου δείκτη κάλυψης ρευστότητας (LCR) θα είναι περίπου € 1,3 τρισ. Αυτό αντιπροσωπεύει περίπου το 40 τοις εκατό του μέσου όρου ρευστότητας που κατέχουν οι τράπεζες σήμερα. Καθώς οι τράπεζες ανοικοδομήσουν τη μακροπρόθεσμη χρηματοδότησή τους, για παράδειγμα, η συσσώρευση αυτή θα μειώσει επίσης τις βραχυπρόθεσμες ανάγκες ρευστότητας τους.

Από την άλλη πλευρά, την ανάπτυξη των επιχειρήσεων θα αυξήσει περαιτέρω η ανάγκη για το κεφάλαιο, από € 900 περίπου δισ. ευρώ, στο συνολικό ποσό των € 1,2 τρισεκατομμύρια. Η εκτίμηση αυτή προϋποθέτει ένα ονομαστικό ετήσιο ρυθμό ανάπτυξης του 3 τοις εκατό το 2019 και προέρχεται από μακροχρόνια έρευνα της McKinsey για την παγκόσμια τραπεζική. Οι βασικές υποκείμενες υποθέσεις είναι ότι το ονομαστικό ΑΕΠ θα αυξηθεί κατά 3,5 τοις εκατό ετησίως στη Δυτική Ευρώπη, σύμφωνα με τις προβλέψεις που παρέχονται από την Global Insight. Υποθέτοντας την ίδια τη δομή του ισολογισμού, η βραχυπρόθεσμη έλλειψη ρευστότητας θα αυξηθεί από € 1,3 τρισεκατομμύρια σε € 1,7 τρισ. Ομοίως, το έλλειμμα σε μακροπρόθεσμη χρηματοδότηση θα αυξηθεί από € 2,3 τρισεκατομμύρια σε € 3,4 τρισ. Το ονομαστικό ΑΕΠ, ένας από τους κύριους παράγοντες που εξηγούν τον όγκο του δανεισμού, εκτιμάται ότι θα αυξηθεί για παράδειγμα, κατά 3,5 τοις εκατό σε ετήσια βάση στο Ηνωμένο Βασίλειο, κατά 4,0 τοις εκατό στη Γαλλία, κατά 3,3 τοις εκατό στην Ισπανία, κατά 2,9 τοις εκατό στην Ιταλία, καθώς και από 2.8 τοις εκατό στη Γερμανία.

Η εκτίμηση των επιπτώσεων της Βασιλείας III δε θα ήταν πλήρης χωρίς μια ανασκόπηση της επίδραση στην κερδοφορία των ατομικών επιχειρήσεων και την τράπεζα ως σύνολο. Τρεις τύποι επιπτώσεων θα πρέπει να ληφθούν υπόψη:

- Στον Ισολογισμό, συγκεκριμένες επιπτώσεις σε τραπεζικό επίπεδο, οι οποίες δεν μπορούν να αποδοθούν σε μεμονωμένες επιχειρήσεις. Τα παραδείγματα περιλαμβάνουν τις μειώσεις κεφαλαίου, που θα επηρεάσουν τον ισολογισμό της κάθε τράπεζας με διαφορετικό τρόπο, ανάλογα με τα περιουσιακά της στοιχεία, αλλά δεν θα έχει ιδιαίτερες επιπτώσεις για τις επιχειρήσεις.

- Οικουμενικός αντίκτυπος σε όλες τις τράπεζες και τις επιχειρήσεις. Τα νέα κεφάλαια και οι δείκτες μόχλευσης είναι τα καλύτερα παραδείγματα των κανόνων που επηρεάζουν όλες τις επιχειρήσεις αναλογικά. Ο αντίκτυπος θα είναι πιο πιεστικός για τις οριακά κερδοφόρες επιχειρήσεις, αλλά όλες οι επιχειρήσεις θα υποφέρουν εάν η αύξηση του κόστους θα μπορούσε να μετακυλιέται στους πελάτες.

- Συγκεκριμένες επιχειρηματικές επιπτώσεις. Αυτή η κατηγορία περιλαμβάνει κανόνες σχετικά με τα σταθμισμένα στοιχεία του ενεργητικού (Εξαγορές), ρευστότητας, καθώς και τη μακροπρόθεσμη χρηματοδότηση, τα οποία έχουν σχεδιαστεί ειδικά για την αντιμετώπιση των κινδύνων που ήταν ορατοί κατά τη διάρκεια της κρίσης, για παράδειγμα, στο εμπόριο και την τιτλοποίηση.

Καθώς οι τράπεζες επανεξετάζουν την αύξηση του κόστους των παρεχόμενων υπηρεσιών και προϊόντων, βασικό τους μέλημα θα είναι οι συνέπειες για τα περιθώρια κέρδους τους. Αυτό πρέπει να είναι το σημείο εκκίνησης για την εκτίμηση των επιπτώσεων σε διάφορες επιχειρήσεις τους, στην προσπάθειά τους να διαχειριστούν την κερδοφορία και την προσαρμογή στο νέο κανονιστικό περιβάλλον.

Το κόστος κεφαλαίου περιλαμβάνει την ανάγκη για υψηλότερη ποιότητα του κεφαλαίου, υψηλότερες αναλογίες του κεφαλαίου σε όλη την τράπεζα, και υψηλότερα αποθέματα του κινδύνου που απαιτούνται για μεμονωμένα προϊόντα. Για τη ρευστότητα και τη χρηματοδότηση υποχρεώσεων, παίρνουμε μια προσέγγιση δύο σταδίων. Πρώτον, υποθέτουμε ότι ένα επαρκές ρυθμιστικό πλαίσιο ρευστότητας για να στηρίξει την κεφαλαιακή διάρθρωση ενός προϊόντος από σήμερα στο πλαίσιο του νέου δείκτη κάλυψης ρευστότητας (LCR), και το δεύτερο, υποθέτουμε ότι η σημερινή δομή της χρηματοδότησης ενός προϊόντος θα πρέπει να αλλάξει έτσι ώστε να πληροί τον καθαρό δείκτη σταθερής χρηματοδότησης.

Η λιανική τραπεζική επιχειρήσεων επηρεάζεται κυρίως από τα τμήματα εκείνα της Βασιλείας III, τα οποία επηρεάζουν το σύνολο της τράπεζας, ιδίως υψηλότερες απαιτήσεις κεφαλαίων και ρευστότητας. Οι νέοι δείκτες κεφαλαιακής επάρκειας θα επηρεάσουν κυρίως τις τράπεζες λιανικής, καθώς ως επί το πλείστον έχουν λειτουργήσει τα τελευταία χρόνια με χαμηλότερους δείκτες κεφαλαίων από τις Τράπεζες επιχειρήσεων. Ορισμένα ιδρύματα λιανικής θα πληγούν ιδιαίτερα από την ποιότητα των μέτρων του κεφαλαίου, όπως την αφαίρεση των σιωπηλών συμμετοχών στη Γερμανία.

Συναφώς, βλέπουμε δύο σημαντικές ενέργειες που μπορούν να λάβουν οι τράπεζες για να ανταποκριθεί ειδικά στις προκλήσεις της Βασιλείας III, ήτοι βελτίωση της αποτελεσματικότητας του κεφαλαίου, ειδικά στο χαρτοφυλάκιο συναλλαγών, και να διορθώσουν τις πρακτικές βέλτιστης διαχείρισης της ρευστότητας.

Επιπλέον, οι τράπεζες πρέπει να διασφαλίσουν ότι όλα τα περιουσιακά στοιχεία τοποθετούνται σε καλυμμένες και τυποποιημένες για απλή τιτλοποίηση ομολογίες. Αυτό θα τους βοηθήσει να μειώσουν την εξάρτησή τους από τις ακάλυπτες χρηματοδοτήσεις και το κόστος χρηματοδότησής τους.

Η εμπειρία της Βασιλείας II δείχνει ότι ο διάβολος κρύβεται στις λεπτομέρειες. Ένα προσεκτικό και εξαιρετικά λεπτομερές πρόγραμμα εργασιών είναι ζωτικής σημασίας για το συσχετισμό των διαφόρων έργων και το συντονισμό των δραστηριοτήτων σε όλη την τράπεζα. Το σχέδιο πρέπει να περιλαμβάνει την ελεγκτική λειτουργία ως κεντρικό σχεδιασμό του προγράμματος, και θα πρέπει να επιτρέπει συχνά check-in με τη ρυθμιστική αρχή ώστε να ευθυγραμμίσει νωρίς τα προβλεπόμενα μέτρα και να διευκρινίσει μεθοδολογικά ζητήματα και ερμηνείες. Κάποια ευελιξία θα πρέπει, επίσης, να διατηρηθεί, διότι κάποιες μικρές προσαρμογές στον κανονισμό αναμένεται να υπάρξουν με τη μετάφραση του πλαισίου της Βασιλείας σε δεσμευτικούς εθνικούς νόμους.

5.3. Συγκριτική Μελέτη Εκτιμήσεων (Δημόσιων Οργανισμών)

Μελέτες και Εκτιμήσεις Μακροοικονομικών Επιπτώσεων

1. Assessing the Macroeconomic Impact of the Transition to Stronger Capital and Liquidity Requirements- MAG, BIS, 8/2010

Αναγνωρίζοντας την ανάγκη για σταδιακή μετάβαση στους νέους κανονισμούς με τρόπο συμβατό με την προσπάθεια οικονομικής ανάκαμψης, η Επιτροπή της Βασιλείας για την Τραπεζική Σταθερότητα (BCBS) και το Συμβούλιο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (FSB), δημιούργησαν μια ομάδα για να εκτιμήσει τις μακροοικονομικές επιπτώσεις από τη μετάβαση σε υψηλότερες απαιτήσεις κεφαλαίων και ρευστότητας. Η Μακροοικονομική Ομάδα Αξιολόγησης (MAG) συγκεντρώνει εμπειρογνώμονες μακροοικονομικών μοντέλων από τις κεντρικές τράπεζες, τις ρυθμιστικές αρχές και τους διεθνείς οργανισμούς, και προεδρεύεται από τον Stephen G Cecchetti, οικονομικό σύμβουλο της Τράπεζας Διεθνών Διακανονισμών.

Η MAG έχει εφαρμόσει κοινές μεθοδολογίες με βάση μια σειρά από σενάρια για αλλαγές στο κεφάλαιο και τις απαιτήσεις ρευστότητας κατά τη διάρκεια διαφορετικών περιόδων μετάβασης. Αυτά τα σενάρια λειτούργησαν ως εισροές σε ένα ευρύ φάσμα μοντέλων που αναπτύχθηκαν για την ανάλυση της πολιτικής των κεντρικών τραπεζών και διεθνών οργανισμών (ημι-διαρθρωτικά μεγάλης κλίμακας μοντέλα, μειωμένης μορφής μοντέλα VAR-τύπου, μοντέλα DSGE). Ιδανικά, αυτά τα μοντέλα θα έπρεπε να συλλάβουν τις επιπτώσεις από την εφαρμογή των νέων προτύπων μέσω όλων των σχετικών μηχανισμών, συμπεριλαμβανομένων των μεταβολών των spreads δανεισμού, βραχυπρόθεσμους περιορισμούς στη χορήγηση πιστώσεων και διεθνείς δευτερογενείς επιδράσεις. Θα έπρεπε επίσης να λαμβάνουν υπόψη αντιδράσεις από τις τράπεζες, τις κεντρικές τράπεζες και άλλους συμμετέχοντες στην αγορά, καθώς και της νομισματικής πολιτικής. Δυστυχώς, τα μακροοικονομικά μοντέλα δεν επιτρέπουν εύκολα άμεση διερεύνηση των επιπτώσεων της προληπτικής πολιτικής. Αν και τα διαφορετικά μοντέλα που χρησιμοποιούνται από τη MAG έχουν συλλάβει πολλά από τα βασικά θέματα, δεν υπάρχει ένα ενιαίο μοντέλο που ενσωματώνει όλους τους σχετικούς μηχανισμούς.

Σε μια προσπάθεια να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα της έλλειψης ενός ενιαίου αποτελεσματικού μοντέλου, η μελέτη βασίζεται σε αποτελέσματα από μια ποικιλία μοντέλων και χωρών. Στο πλαίσιο αυτό, η παρουσίαση των αποτελεσμάτων επικεντρώνεται στο μέσο αποτέλεσμα ως κεντρική εκτίμηση των επιπτώσεων σε όλα τα μοντέλα και τις χώρες, ενώ παρουσιάζει, επίσης, το εύρος των αντιδράσεων που λαμβάνονται. Αυτά τα αποτελέσματα μπορούν, επομένως, να θεωρηθούν αρκετά αντιπροσωπευτικά ως προς την εκτίμηση του κόστους της μετάβασης προς τα ισχυρότερα πρότυπα λειτουργίας των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων.

Οι κάτωθι πίνακες συνοψίζουν τις εκτιμήσεις της μελέτης για τις μακροοικονομικές επιπτώσεις των προτεινόμενων αλλαγών του νέου θεσμικού πλαισίου:

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.1

Εκτιμήσεις των spreads δανεισμού και του όγκου χορηγούμενων δανείων

	ΟΓΚΟΣ ΧΟΡΗΓΗΣΕΩΝ (%)		SPREADS ΔΑΝΕΙΩΝ (μονάδες βάσης)	
	4,5 ΕΤΗ	8 ΕΤΗ	4,5 ΕΤΗ	8 ΕΤΗ
	Αύξηση Κεφαλαίου 1%			
	άνω των δύο ετών			
Μέση τιμή	-1,4	-1,9	17,3	15,3
	άνω των τεσσάρων ετών			
Μέση τιμή	-1,4	-1,9	15,4	16,1
	Αύξηση 25% Δείκτη Διαθέσιμα/Σύνολο Ενεργητικού			
	άνω των δύο ετών			
Μέση τιμή	-3,2	-3,2	14,9	15,1
	άνω των τεσσάρων ετών			
Μέση τιμή	-3,2	-3,2	14,1	14,1

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.2**Εκτιμώμενη μεταβολή του ΑΕΠ**

	ΑΥΞΗΣΗ ΑΕΠ %	
	4,5 ΕΤΗ	8 ΕΤΗ
	Αύξηση Κεφαλαίου 1%	
	άνω των δύο ετών	
Μέση τιμή	-0,12	-0,10
	άνω των τεσσάρων ετών	
Μέση τιμή	-0,16	-0,10
	Αύξηση 25% Δείκτη Διαθέσιμα/Σύνολο Ενεργητικού	
	άνω των δύο ετών	
Μέση τιμή	-0,11	-0,12
	άνω των τεσσάρων ετών	
Μέση τιμή	-0,08	-0,13

2. The Global Macroeconomic Costs of Raising Bank Capital Adequacy Requirements - Scott Roger and Francis Vitek (IMF, WP/12/44)

Η μελέτη αυτή αναλύει το μακροοικονομικό κόστος της αύξησης των απαιτήσεων κεφαλαιακής επάρκειας στις 15 μεγαλύτερες οικονομίες, μελετώντας την εφαρμογή τους στις σημαντικότερες τράπεζες παγκοσμίως. Η ανάλυση αυτή συνέβαλε στο έργο της Μακροοικονομικής Ομάδας Αξιολόγησης (MAG), υπό την προεδρία της Τράπεζας Διεθνών Διακανονισμών (BIS), καθώς και της Ομάδας Μακροπρόθεσμων Οικονομικών Επιπτώσεων (LEI) της Επιτροπής της Βασιλείας για την Τραπεζική Σταθερότητα (BCBS).

Χρησιμοποιείται μια ποικιλία μοντέλων για την εκτίμηση του μεσοπρόθεσμου μακροοικονομικού κόστους της κεφαλαιακής ενίσχυσης και ρευστότητας και επικεντρώνεται αποκλειστικά στο βραχυπρόθεσμο και μεσοπρόθεσμο κόστος παραγωγής των προτεινόμενων νέων ρυθμιστικών μέτρων. Οι εκτιμήσεις για τα καθαρά οφέλη αυτών των ρυθμιστικών μέτρων μπορούν να βρεθούν στην έκθεση LEI (BCBS 2010).

Η ανάλυση δεν λαμβάνει υπόψη άλλες πιθανές αντιπροτάσεις από τις τράπεζες ή άλλα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα για αλλαγές στις κεφαλαιακές απαιτήσεις. Επιπλέον, δε λογίζονται ή μη-γραμμικότητες στην ανταπόκριση των χρηματοπιστωτικών συστημάτων, τη νομισματική πολιτική, ή την πραγματική οικονομία. Τέλος, δε λαμβάνει υπόψη τα διαφορετικά σημεία εκκίνησης των διαφόρων χωρών αναφορικά με τις απαιτήσεις κεφαλαίου, ή διαφορές στην ταχύτητα εφαρμογής του νέου θεσμικού πλαισίου.

Οι ακόλουθοι πίνακες παρουσιάζουν τις εκτιμήσεις της μελέτης για τις μακροοικονομικές επιπτώσεις των προτεινόμενων αλλαγών της Βασιλείας III:

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.1.

Η Επίδραση της Αύξησης κατά 1% των Κεφαλαιακών Απαιτήσεων στα Spreads των Επιτοκίων Δανεισμού (σε μονάδες βάσης)

	ΣΥΝΟΛΟ ΤΡΑΠΕΖΩΝ	ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΕΣ ΤΡΑΠΕΖΕΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΩΣ		
		ΕΙΚΟΣΙ	ΤΡΙΑΝΤΑ	ΣΑΡΑΝΤΑ
Παγκόσμια	15,9	4,3	5,8	6,6
Αναπτυγμένες Οικονομίες	15,1	4,6	6,3	6,8
Αναδυόμενες Οικονομίες	20,8	2,2	3,1	5,2

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.2.

**Η Επίδραση της Αύξησης κατά 1% των Κεφαλαιακών Απαιτήσεων στο ΑΕΠ (%)
(Με επιπτώσεις στη νομισματική πολιτική)**

	Έτος 4	Έτος 6	Έτος 8
Αναπτυγμένες Οικονομίες	-0,12	-0,11	-0,11
Αναδυόμενες Οικονομίες	-0,21	-0,19	-0,19

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.3.

**Η Επίδραση της Αύξησης κατά 1% των Κεφαλαιακών Απαιτήσεων στο ΑΕΠ (%)
(Χωρίς επιπτώσεις στη νομισματική πολιτική)**

	Έτος 4	Έτος 6	Έτος 8
Αναπτυγμένες Οικονομίες	-0,46	-0,46	-0,46
Αναδυόμενες Οικονομίες	-0,74	-0,74	-0,74

ΠΙΝΑΚΕΣ 2.4.
Εκτιμήσεις IMF, MAG, ECB

2.4.1.

IMF			
ΜΕΤΑΒΛΗΤΗ	ΑΥΞΗΣΗ (%)	ΜΕΤΑΒΛΗΤΗ	ΑΥΞΗΣΗ (%)
Κεφαλαιακές απαιτήσεις	1,00	ΑΕΠ	-0,50
Κεφαλαιακές απαιτήσεις 20 GSIBs	1,00	ΑΕΠ	-0,12
Κεφαλαιακές απαιτήσεις 30 GSIBs	1,00	ΑΕΠ	-0,17
Κεφαλαιακές απαιτήσεις 40 GSIBs	1,00	ΑΕΠ	-0,2

2.4.2

Bank for International Settlements (MAG)			
ΜΕΤΑΒΛΗΤΗ	ΑΥΞΗΣΗ (%)	ΜΕΤΑΒΛΗΤΗ	ΑΥΞΗΣΗ (%)
Κεφαλαιακές απαιτήσεις	1,00	Κόστος Άντλησης Κεφαλαίων	0,10
Ρευστά διαθέσιμα	25,00	ΑΕΠ	0,08 έως 0,13

2.4.3.

ECB			
ΜΕΤΑΒΛΗΤΗ	ΑΥΞΗΣΗ (%)	ΜΕΤΑΒΛΗΤΗ	ΑΥΞΗΣΗ (%)
Target Capital ratio	1	Spreads Δανειών	0,28
Δάνεια	-2	Spreads Δανειών	0,05
Ρευστά διαθέσιμα	25	Spreads Δανειών	0,15

3. Macroeconomic Impact of Basel III - Patrick Slovik & Boris Cournède, OECD, ECO/WKP(2011)13

Ο κύριος στόχος αυτής της μελέτης είναι να εκτιμηθεί η μεσοπρόθεσμη ανακοίνωση η Βασιλεία III με μια προσέγγιση στις τρεις κύριες οικονομίες του OECD (ΟΟΣΑ: Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης). Δηλαδή, των Ηνωμένων Πολιτειών, της Ζώνης του Ευρώ και της Ιαπωνίας.

Η ανάλυση δείχνει μία μέση επίπτωση στην ετήσια αύξηση του ΑΕΠ της τάξης του -0,05 έως -0,15 της εκατοστιαίας μονάδας κατά τη διάρκεια της υπό μελέτη πενταετούς περιόδου. Εστιάζεται στην ποσοτικοποίηση των επιπτώσεων των κεφαλαιακών απαιτήσεων της Βασιλείας III στα επίπεδα κεφαλαίου των τραπεζών και τα spreads των τραπεζικών χορηγήσεων. Επίσης, παρουσιάζεται η ανάλυση των επιπτώσεων των απαιτήσεων της Βασιλείας III στο επίπεδο του ΑΕΠ και συγκρίνει τα αποτελέσματα με τις εκτιμήσεις που παρουσίασε η MAG. Οι τελικές παρατηρήσεις τονίζουν τους άλλους παράγοντες που σχετίζονται με τη Βασιλεία III όπως η δυναμική της νομισματικής πολιτικής και τις εκτιμήσεις που σχετίζονται με το κόστος χρηματοδότησης και τα κεφαλαιακά αποθέματα των τραπεζών.

Ακολουθούν συνοπτικά τα αποτελέσματα των εκτιμήσεων της εν λόγω μελέτης σε πίνακες:

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.1.

	ΑΠΟΜΕΝΟΥΣΑ ΑΥΞΗΣΗ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ (%)		ΑΥΞΗΣΗ ΣΤΑ SPREADS ΔΑΝΕΙΣΜΟΥ (μονάδες βάσης)	
	2015	2019	2015	2019
Ηνωμένες Πολιτείες	0,6	3,1	12,3	63,9
Ζώνη Ευρώ	1,3	3,8	18,6	54,3
Ιαπωνία	1,7	4,2	14,3	35,3
Μέσος Όρος (μη σταθμισμένος)			15,1	51,1
Μέσος Όρος (σταθμισμένος με ΑΕΠ)			15,6	52,9

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.2.

Κεφαλαιακές απαιτήσεις το 2015
(4,5% για την κοινή αναλογία των ιδίων κεφαλαίων,6% για το δείκτη Tier 1)

OECD		
ΜΕΤΑΒΛΗΤΗ	spreads δανεισμού	ΑΕΠ
ΜΕΤΑΒΟΛΗ	15	-0,05
ΜΕΤΡΗΣΗ	μονάδες βάσης	%

(ετήσιος ρυθμός σε διάστημα 5 ετών)

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.3.

Κεφαλαιακές απαιτήσεις το 2019
(7% για την κοινή αναλογία των ιδίων κεφαλαίων, 8,5% για το δείκτη Tier 1)

OECD		
ΜΕΤΑΒΛΗΤΗ	spreads δανεισμού	ΑΕΠ
ΜΕΤΑΒΟΛΗ	50	-0,15
ΜΕΤΡΗΣΗ	μοναδες βάσης	%

(ετήσιος ρυθμός σε διάστημα 5 ετών)

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.4.

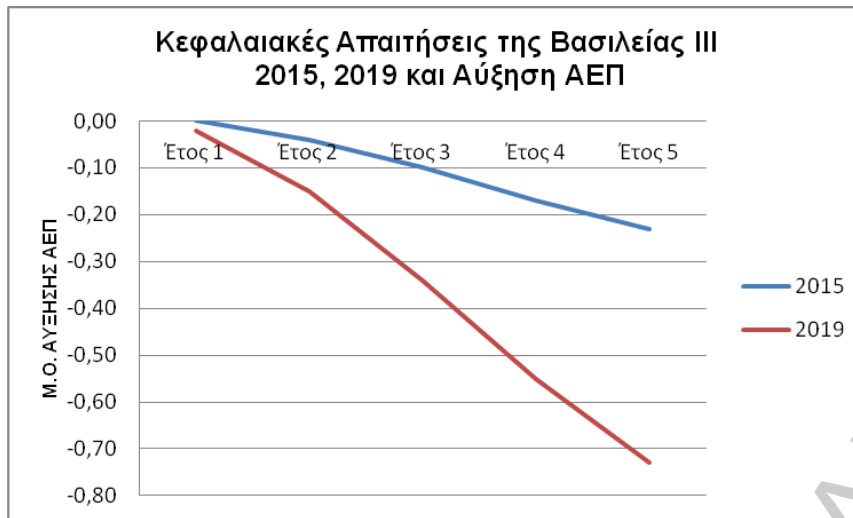
Βασιλεία III- Μακροοικονομικές επιπτώσεις κεφαλαιακών απαιτήσεων το 2015
(Αύξηση του ΑΕΠ σε ποσοστιαίες μονάδες)

	Έτος 1	Έτος 2	Έτος 3	Έτος 4	Έτος 5	Ετήσιες
Ηνωμένες Πολιτείες	-0,01	-0,04	-0,07	-0,10	-0,11	-0,02
Ζώνη του Ευρώ	0,00	-0,04	-0,17	-0,26	-0,39	-0,08
Ιαπωνία	0,00	-0,05	-0,07	-0,17	-0,19	-0,04
Μέσος Όρος (απλό)	0,00	-0,04	-0,10	-0,17	-0,23	-0,05
Μέσος Όρος (σταθμισμένο)	0,00	-0,04	-0,11	-0,17	-0,23	-0,05

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.5.

Βασιλεία III- Μακροοικονομικές επιπτώσεις κεφαλαιακών απαιτήσεων το 2019
(Αύξηση του ΑΕΠ σε ποσοστιαίες μονάδες)

	Έτος 1	Έτος 2	Έτος 3	Έτος 4	Έτος 5	Ετήσιες
Ηνωμένες Πολιτείες	-0,05	-0,02	-0,34	-0,49	-0,59	-0,12
Ζώνη του Ευρώ	0,00	-0,13	-0,51	-0,76	-1,14	-0,23
Ιαπωνία	0,00	-0,12	-0,18	-0,41	-0,47	-0,09
Μέσος Όρος (απλό)	-0,02	-0,15	-0,34	-0,55	-0,73	-0,15
Μέσος Όρος (σταθμισμένο)	-0,02	-0,16	-0,38	-0,58	-0,79	-0,16

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.6.

**Αύξηση κατά 100 μονάδες βάσης των τραπεζικών επιτοκίων
χορηγήσεων** (Αύξηση του ΑΕΠ σε ποσοστιαίες μονάδες)

	Έτος 1	Έτος 2	Έτος 3	Έτος 4	Έτος 5	Ετήσιες
Ηνωμένες Πολιτείες	-0,08	-0,31	-0,54	-0,77	-0,93	-0,18
Ζώνη του Ευρώ	0,00	-0,23	-0,93	-1,40	-2,10	-0,42
Ιαπωνία	0,00	-0,33	-0,50	-1,17	-1,33	-0,27
Μέσος Όρος (απλό)	-0,03	-0,29	-0,66	-1,11	-1,45	-0,29
Μέσος Όρος (σταθμισμένο)	-0,03	-0,28	-0,69	-1,08	-1,45	-0,29

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.7.

Μείωση κατά 100 μονάδες βάσης των επιτοκίων νομισματικής πολιτικής
(Αύξηση του ΑΕΠ σε ποσοστιαίες μονάδες)

	Έτος 1	Έτος 2	Έτος 3	Έτος 4	Έτος 5	Ετήσιες
Ηνωμένες Πολιτείες	0,10	0,40	0,70	1,00	1,20	0,24
Ζώνη του Ευρώ	0,00	0,10	0,40	0,60	0,90	0,18
Ιαπωνία	0,00	0,20	0,30	0,70	0,80	0,16
Μέσος Όρος (απλό)	0,03	0,23	0,47	0,77	0,97	0,19
Μέσος Όρος (σταθμισμένο)	0,04	0,25	0,52	0,80	1,02	0,20

**ΠΙΝΑΚΑΣ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΤΙΚΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΚΥΡΙΩΝ
ΜΕΤΑΒΛΗΤΩΝ ΤΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ 1,2,3.**

ΜΕΤΑΒΛΗΤΗ	ΜΕΛΕΤΕΣ			Μέσος Όρος
	1	2	3	
	ΑΥΞΗΣΗ (%)			
ΚΕΦΑΛΑΙΑΚΕΣ ΑΠΑΙΤΗΣΕΙΣ	1,00	1,00	1,00	1,00
ΚΟΣΤΟΣ ΑΝΤΛΗΣΗΣ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ	***	0,10	***	0,03
SPREADS ΔΑΝΕΙΩΝ	0,16	0,28	0,21	0,22
ΧΟΡΗΓΟΥΜΕΝΑ ΔΑΝΕΙΑ	-1,65	-0,40	***	-0,68
ΑΕΠ	-0,12	-0,50	-0,29	-0,30

*** Οι μεταβλητές δεν εξετάστηκαν από την εν λόγω μελέτη.

Καθώς η ανάπτυξη της οικονομίας είναι άμεσα συνυφασμένη με το χρηματοπιστωτικό σύστημα και ιδίως με την παροχή ρευστότητας στην αγορά από τις τράπεζες, κύριος στόχος και των τριών μελετών ήταν η συσχέτιση της αύξησης των κεφαλαιακών απαιτήσεων με τη μεταβολή του ΑΕΠ.

Χρησιμοποιώντας λοιπόν διάφορα οικονομετρικά μοντέλα κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι η αύξηση των κεφαλαιακών απαιτήσεων θα οδηγήσει σε μείωση του ΑΕΠ. Προκειμένου να οδηγηθούν σε αυτό το αποτέλεσμα χρησιμοποίησαν και άλλες μεταβλητές οι οποίες αλληλεπιδρούν μεταξύ τους. Τέτοιες μεταβλητές είναι το κόστος άντλησης κεφαλαίων, τα spreads των χορηγούμενων δανείων από τις τράπεζες και ο όγκος των χορηγούμενων δανείων. Οι κεφαλαιακές απαιτήσεις με το κόστος άντλησης κεφαλαίων και τα spreads συσχετίζονται θετικά, ενώ με τα χορηγούμενα δάνεια και το ΑΕΠ αρνητικά.

Σε μικροοικονομικό επίπεδο, ας εξετάσουμε έναν απλουστευμένο ισολογισμό μιας τυπικής τράπεζας με σκοπό να κατανοήσουμε πως η αύξηση των διαθεσίμων επηρεάζει τα στοιχεία του ισολογισμού και εν γένει την οικονομική πολιτική της τράπεζας. Αναλυτικότερα:

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ		ΠΑΘΗΤΙΚΟ	
ΔΙΑΘΕΣΙΜΑ	5	ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ	70
ΔΑΝΕΙΑ	95	ΔΑΝΕΙΣΜΟΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΓΟΡΑ	20
		ΚΕΦΑΛΑΙΑ	10
ΣΥΝΟΛΟ	100	ΣΥΝΟΛΟ	100

1. Διατηρώντας σταθερά τα στοιχεία του Παθητικού (Καταθέσεις, Δανεισμός, Κεφάλαια) Αυξάνοντας το δείκτη Διαθέσιμα/ Σύνολο Ενεργητικού κατά 1%, θα πρέπει να μειωθούν τα δάνεια επίσης κατά 1%

2. Αν υποθέσουμε ότι σήμερα ο δείκτης Κεφάλαια/Σύνολο Ενεργητικού είναι 10% και θέλω να τον αυξήσω σε 20% τότε:

α. Διατηρώντας τα Δάνεια και τα Διαθέσιμα τα ίδια θα πρέπει να αυξηθούν τα Κεφάλαια σε 20 (δύσκολη η άντληση νέων κεφαλαίων)

β. Θα πρέπει να μειωθεί το σύνολο του Ενεργητικού από 100 σε 50, έτσι αν διατηρήσω τα ίδια διαθέσιμα θα πρέπει να μειωθούν τα Δάνεια σε 45

Τώρα, ας κάνουμε πιο σύνθετη τη σκέψη μας, ας φανταστούμε μία τυπική τράπεζα με ισολογισμό (όπου το σύνολο του ενεργητικού είναι ίσο το σταθμισμένο ενεργητικό) που έχει την ακόλουθη σύνθεση. Από την πλευρά του παθητικού, υπάρχουν οι καταθέσεις και οι υποχρεώσεις, για τις οποίες η τράπεζα πληρώνει κατά μέσο όρο 5%, και το κεφάλαιο, με απόδοση 15%. Τα περιουσιακά στοιχεία αποτελούνται από δύο τρίτα των δανείων και το ένα τρίτο είναι ένας συνδυασμός τίτλων και μετρητών (αποθεματικά). Η αύξηση του δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας κατά 1 εκατοστιαία μονάδα, αυξάνει το κόστος των κεφαλαίων (το μέσο σταθμισμένο κόστος κεφαλαίου συν καταθέσεις και υποχρεώσεις) κατά 10 μονάδες βάσης. Για να διατηρηθεί η απόδοση των ιδίων κεφαλαίων στο 15%, η τράπεζα πρέπει να ανακτήσει αυτή την αύξηση του κόστους με την αύξηση της απόδοσης των

στοιχείων του ενεργητικού της. Αν αυτό γίνεται αποκλειστικά και μόνο από την αύξηση των επιτοκίων τότε επιβαρύνει τους δανειολήπτες, αφού τα δάνεια είναι τα δύο τρίτα των περιουσιακών στοιχείων. Θα πρέπει λοιπόν να αυξήσει τα επιτόκια δανεισμού κατά 15 μονάδες βάσης.

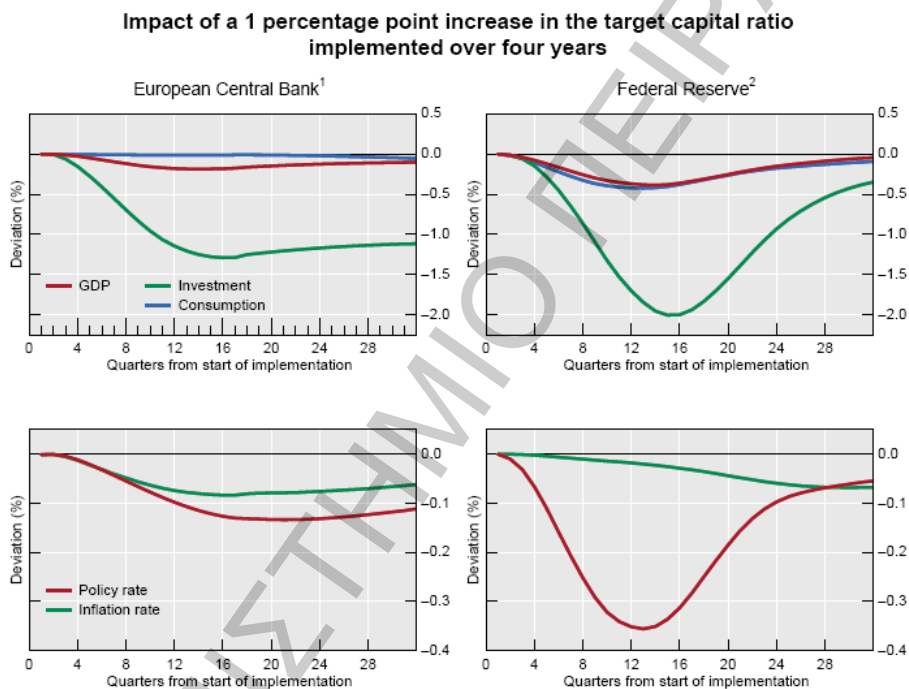
Ο ακολουθούμενος συλλογισμός και των τριών υπό εξέταση μελετών προσεγγίζει τον ανωτέρω περιγραφόμενο. Οι εκτιμήσεις συγκλίνουν προς την κατεύθυνση των μεταβολών, αλλά διαφέρουν ως προς την ποσοτικοποίησή τους, γεγονός που οφείλεται ενδεχομένως στα διαφορετικά μοντέλα εκτίμησης που χρησιμοποιήθηκαν.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Στις επόμενες σελίδες ακολουθούν αυτούσια διαγράμματα μελετών σχετικά με εκτιμήσεις μικρο- και μακροοικονομικών μεταβλητών που σχετίζονται με την εφαρμογή του νέου κανονιστικού πλαισίου:

Assessing the Macroeconomic Impact of the Transition to Stronger Capital and Liquidity Requirements- MAG, BIS, 8/2010

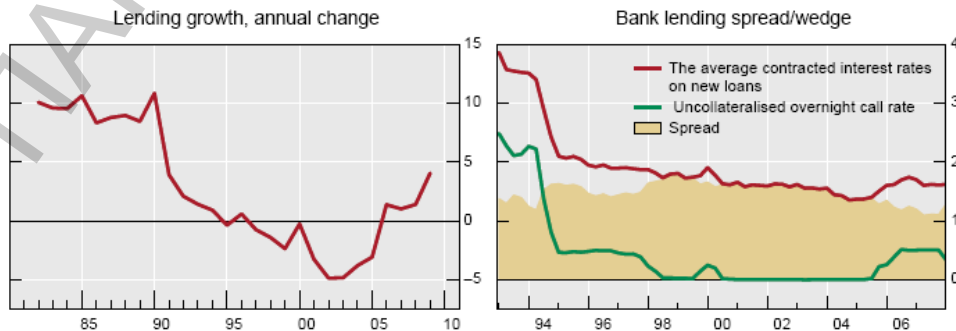

¹ Multi-country model with endogenous monetary policy. GDP-weighted average of results for Germany, France, Italy, Spain and the Netherlands. ² FRB/US model with endogenous monetary policy.

Graph A3.5

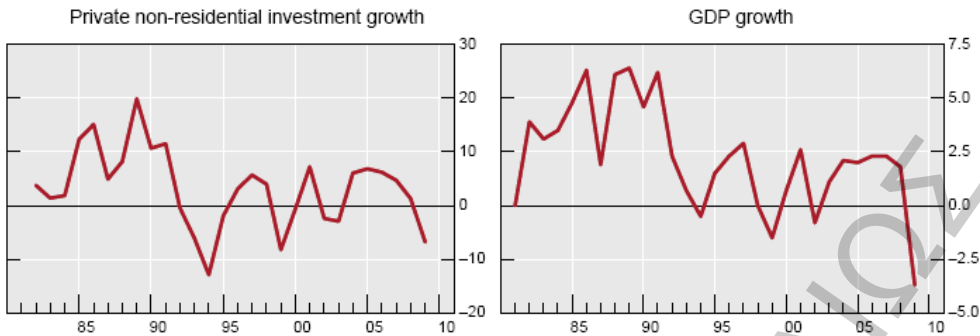
Lending growth and lending spreads

In per cent

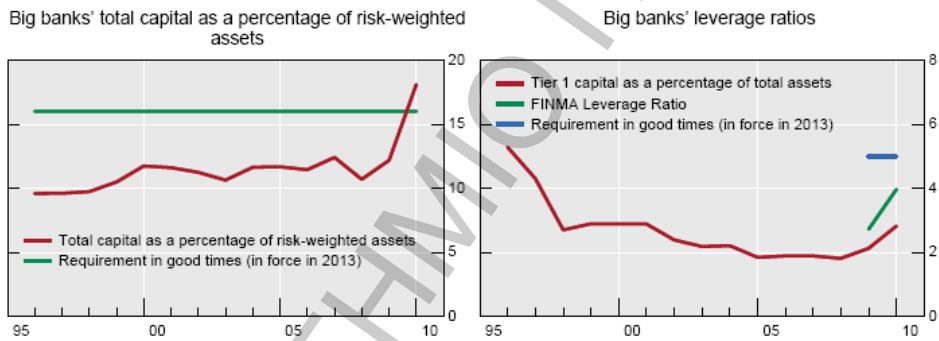
Source: Bank of Japan.

Graph A3.6
Investment and GDP
 Annual change, in per cent

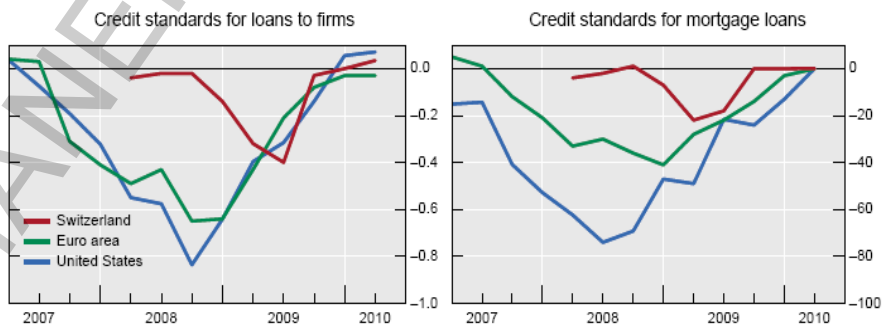
Source: Bank of Japan.

Graph A3.7
Capital ratios and leverage ratios for the two Swiss big banks
 In per cent

Source: Swiss National Bank.

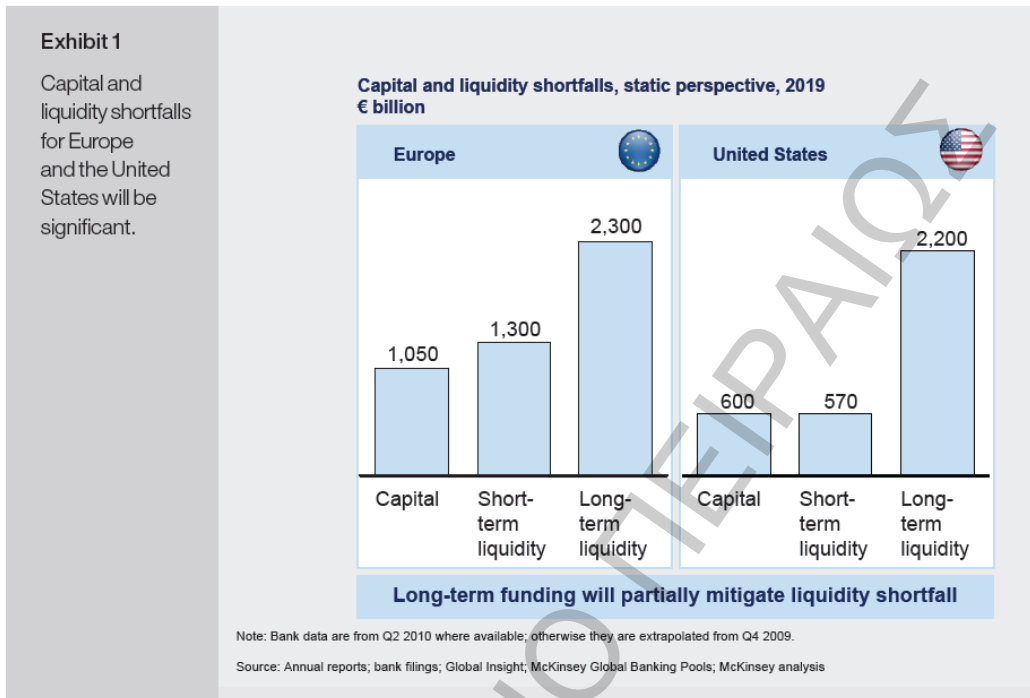
Graph A3.9
**Credit standards for loans to the corporate and household sectors:¹
 Switzerland, the euro area and the United States**

¹ Negative numbers reflect tightening standards.

Sources: ECB; Swiss National Bank; US Federal Reserve.

McKinsey Working Papers on Risk, Number 26, McKinsey & Company, 11/2010

ΕΠΙΛΟΓΟΣ- ΠΡΟΤΑΣΗ ΓΙΑ ΠΕΡΑΙΤΕΡΩ ΜΕΛΕΤΗ

Συμπερασματικά λοιπόν, το νέο κανονιστικό πλαίσιο λειτουργίας των τραπεζών έχει ως στόχο την προστασία του τραπεζικού συστήματος και της οικονομίας γενικότερα από δυσάρεστα οικονομικά γεγονότα, όπως η πρόσφατη οικονομική κρίση. Παρόλα αυτά όμως, θέτοντας περιορισμό στα διαθέσιμα κεφάλαια των τραπεζών επηρεάζει άμεσα το κόστος και τον όγκο των χορηγούμενων δανείων με άμεσο αντίκτυπο στην οικονομική ανάπτυξη.

Ωστόσο όμως, αν οι επιλογές των τραπεζών αναφορικά με τους χορηγητικούς πελάτες τους είναι όσο το δυνατόν καλύτερες ώστε να τους αποφέρουν σίγουρα και υψηλά κέρδη, ίσως τότε τελικά οι νέοι κανόνες να κατευθύνουν την οικονομία και πάλι στη φάση της ανάπτυξης. Ένα παράδειγμα θα μπορούσε να είναι η χρηματοδότηση εταιρειών υψηλής τεχνολογίας ή γενικότερα καινοτόμων εταιρειών που μπορούν να αποφέρουν κοινωνικά οφέλη και κατ' επέκταση υψηλή κερδοφορία στους μετόχους τους.

Επομένως, η αύξηση των κεφαλαιακών απαιτήσεων και η μείωση των χορηγούμενων δανείων, θα μπορούσε να ωθήσει τις τράπεζες στην επιλογή καλύτερου χαρτοφυλακίου πιστούχων. Η εν λόγω υπόθεση θα μπορούσε να τροφοδοτήσει νέο κύκλο μελετών προκειμένου να εκτιμηθούν τα σχετικά αποτελέσματα. Αυτή ακριβώς είναι η πρόταση της παρούσας διατριβής για περαιτέρω μελέτη.

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Andre Oliviera Santos & Douglas Elliott (11, Sept. 2012) “Estimating the Costs of Financial Regulation”, International Monetary Fund
- Barth, J. R., Caprio, G., & Levine, R. (2005) “*Rethinking bank regulation*” *Till angels govern* Cambridge University Press, New York
- Basel Committee on Banking Supervision (2011) “Basel III: A Global Regulatory Framework for More Resilient Banks and Banking Systems”, Bank for International Settlements
- Basel Committee on Banking Supervision (2013) “Results of Basel III monitoring exercise as of 31 December 2011”, Bank for International Settlements
- Basel Committee on Banking Supervision (2012) “Results of Basel III monitoring exercise as of 30 June 2011”, Bank for International Settlements
- Robert DeYoung & Tara Rice (2004) “How Do Banks Make Money? The Fallacies of Fee Income”, Federal Reserve Bank of Chicago
- Basel Committee on Banking Supervision (2012) “Results of Basel III: The Liquidity Coverage Ratio and Liquidity Risk Monitoring Tools”, Bank for International Settlements
- Beim, D. O., & Calomiris, C. W. (2001) “*Emerging financial markets*” Irwin Professional Pub.
- David Llewellyn (February 2012) “The Economic Rationale for Financial Regulation” FSA Occasional Paper, *IMF Working Paper*, No. 12/44
- Elliott, D. J. (2010) “*A Primer on Bank Capital*”, The Brookings Institution, Washington, DC
- Frederic Mishkin (2003) “*The Economics Of Money Banking and Financial Markets*”, Sixth Edition, Addison Wesley, Canada
- George A. Akerlof (1970) “The Market for “Lemons”: Quality Uncertainty and the Market Mechanism”, *The Quarterly Journal of Economics*, Vol. 84, No. 3. (Aug., 1970), pp. 488-500.
- Macroeconomic Assessment Group established by the Financial Stability Board and the Basel Committee on Banking Supervision (2010), “Assessing the Macroeconomic Impact of the Transition to Stronger Capital and Liquidity Requirements”, Bank for International Settlements

- Macroeconomic Assessment Group established by the Financial Stability Board and the Basel Committee on Banking Supervision (2011), “Assessment of the Macroeconomic Impact of Higher loss Absorbency for Global Systematically Important Banks”, Bank for International Settlements
- McKinsey (2010) “Basel III and European Banking: It’s Impact, How Banks Might Respond, and the Challenges of Implementation”, McKinsey & Company
- Patrick Slovik & Boris Cournede (2011) “Macroeconomic Impact of Basel III”, OECD
- Scott Roger & Francis Vitek (2012) “The Global Macroeconomic Costs of Raising Bank Capital Adequacy Requirements”
- Vanessa Le Lesle and Sofiya Avramova (2012) “Revisiting Risk- Weighted Assets - Why Do RWAs Differ Across Countries and What Can Be Done About It?”, *IMF Working Paper*, No. 12/90, March 2012
- Αντζουλάτος Α. Άγγελος (2011) “Κυβερνήσεις Χρηματαγορές και Μακροοικονομία .....πλοήγηση στον κόσμο της οικονομίας και των αγορών”, Διπλογραφία, Αθήνα